

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"Səs" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzətdir

8

№ 018 (7186)

SƏS

1 fevral 2025-ci il.
Qiyməti 60 qəpik

Gənclərə inam və qayğı

3

Dövlət başçısının Sərəncamı ilə bir qrup
gənclə Prezident mükafatları veriləcək

Unutmamışlıq - TARİX VƏ BİZ

4

13

Rusiyalı ekspert: Qərb
Ermenistan özünüň Qafqazdakı
"Troya atı"na çevirmək istəyir

15

Ağcabədi də evdə əl qumbarası
partlayıb, 5 nəfər ölüb

16

Zəngəzur
dəhlizi -
geosiyasi
əhəmiyyət
kəsb edən
layihə

14

Vahid tələbə
kartındaki
güzəştlər
niyə tələbələrin
işinə yaramır?

9

Müasir nəqliyyat-yol infrastrukturu

Azərbaycan iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, informasiya müstəqilliyinin və təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, ölkəmizdə kosmik sənayesinin inkişaf etdirilməsi və beynəlxalq kosmik məkana integrasiya istiqamətində böyük nailiyyətlər əldə edib. Ölkənin iqtisadi inkişafının baza sütunlarından biri olan regionların sosial-iqtisadi inkişafı dövlət programlarının icrası bütün mövcud problemləri, insanları narahat edən sosial məsələləri əhatə edərək ölkəmizin dinamik inkişafını təmin etməklə yanaşı, bölgələrin potensialının artmasına və əhalinin rəfahının yüksəlməsinə geniş şərait yaradıb. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin bölgələrə səfərləri çərçivəsində bir surə sosial və iqtisadi xarakterli obyektlərin - xəstəxanaların, yeni yolların, mədəniyyət, xidmət mərkəzlərinin, yeni iş yerlərinin və s. istifadəyə verilməsi ölkəmizdə uğurlu siyasetin mənətiqi nəticəsidir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin tapşırıq və göstərişlərinə əsasən son illerde ölkəmizdə yolların yenidən qurulması, mövcud yolların müasir səviyyəyə çatdırılması istiqamətində çox mühüm layihələr icra olunub. Azərbaycanın regionlarında, paytaxt Bakıda yol-nəqliyyat infrastrukturunu müasirləşdirilir, avtomobil yolları şəbəkəsi yenidən qurulur. Yeni yolötürkücləri, körpülər, tuneller, yerüstü və yeraltı piyada keçidi-ləri inşa edilir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin imzaladığı sərəncamlar ölkədə yol infrastrukturunun təzelənməsini daha da sürətləndirir. Tebii ki, nəqliyyat-yol infrastrukturunun inkişafı və yenilənməsi hər bir ölkənin iqtisadi qüdrətinin göstəricisidir. Ölkənin istehsal və sənayenin bütün sahələrinin inkişafı birbaşa olaraq yol örtüyünün hansı vəziyyətdə olmasından asildir.

"Bakı şəhərində və ətraf ərazilərdə nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsinə dair 2025-2030-cu illər üçün Dövlət Programı"nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı Bakı şəhərində və ətraf ərazilərdə nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi məqsədi daşıyır. İctimai nəqliyyatın əhatə dairesinin genişləndirilməsi və nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsi (yeni avtomobil yollarının tikintisi, müxtəlif səviyyəli yol qovşaqlarının inşası, avtobus və velosiped zolaqlarının çəkilməsi), alternativ nəqliyyat həllərinin (velosiped və kiçik elektrik nəqliyyat vasitələri) təşviqi, piyada hərəkətinin təşviqi, ekoloji təmiz nəqliyyat vasitələrindən istifadənin artırılması, yol hərəkəti təhlükəsizliyinin səviyyəsinin yüksəldilməsi kimi əhəmiyyətli məsələlər qeyd olunan Sənəddə əsas məqsəd olaraq qarşıya qoyulub.

ƏHALİYƏ KEYFIYYƏTLİ NƏQLİYYAT XİDMƏTLƏRİ GÖSTƏRİLƏCƏK

Sərəncama əsasən, "Bakı şəhərində və ətraf ərazilərdə nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsinə dair 2025-2030-cu illər üçün Dövlət Programı" Bakı şəhərinin Baş Planına (2020-2040) uyğun olaraq, Bakı şəhərinin və ətraf ərazilərin nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsini, iqtisadi

lerinin, habelə ekologiyaya dəyən ziyanın həcminin azaldılması üçün zəruri tədbirlər görülməsidir.

İRİ ŞƏHƏRLƏRİN ƏSAS PRIORİTETLƏRİ

Bu çağırışlar mobilliyin yalnız insanların bir yerdən başqa bir yere hərəkət etməsi ilə məhdudlaşmadığını, eyni zamanda nəqliyyatın sosial, iqtisadi, ekoloji və texnoloji aspektlərini əhatə edən geniş bir anlayış olduğunu göstərir. Nəqliyyat sistemlərinin qarşılıqlı integrasiyası, rəqəmsal texnologiyalardan istifadə, şəhər məkanlarında piyada və alternativ nəqliyyat vasitələri ilə hərəkət imkanlarının artırılması və ekoloji təmiz nəqliyyat növlərinin təşviqi kimi global tendensiyalar dünyadakı nəqliyyat və mobillik mühitində əhəmiyyətli dəyişikliklərə gətirib çıxarmışdır. Bu səbəbdən, avtomobildən istifadə payını azaltmaqla piyada yönümlü mobilliyə keçid iri şəhərlərin əsas prioritetlərindən birinə çevrilmişdir. Belə bir dəyişiklik insanların həyat keyfiyyətini artırmaqla yanaşı, nəqliyyatın daha dayanıqlı, təhlükəsiz və səmərəli olmasını təmin edir. Mütərəqqi metod və texnologiyalarla təmin olunmuş şəhər mobilliyi müasir şəhərlərin inkişafında və əhalinin həyat keyfiyyətinin yüksəldilmesində mühüm rol oynayır. Sürətlə artan əhali və yüksək urbanizasiya tendensiyaları ilə əlaqədar şəhərlərdə nəq-

Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı əsasında Bakı şəhərində və ətraf ərazilərdə nəqliyyat infrastrukturunu təkmilləşdiriləcək

MAGİSTRAL YOLLarda TƏMİR VƏ BƏRPA İŞLƏRİ

Qeyd edək ki, ölkədə son illər ərzində yol-nəqliyyat infrastrukturunu sahəsində əhemmiliyətli islahatlar həyata keçirilmişdir. Şəhər ərazisindəki yol şəbəkəsinin təkmilləşdirilməsi, yeni yol kəsişmələrinin və körpülərin tikilməsi, əhəmiyyətin tıxacların azaldılması məqsədilə müxtəlif layihələr icra edilmişdir. Bakıda əsas magistral yollarda təmir və bərpa işləri, habelə yol infrastrukturunun müasirləşdirilməsi yollarda nəqliyyat vasitələrinin artan sayına paralel olaraq aparılmışdır. Son 20 ilə ərzində Azərbaycan Respublikasında yol infrastrukturunun inkişafı sahəsində əsas nailiyyətlərdən biri ümumilikdə 20,8 min km uzunluğunda (o cümlədən 6,6 min km respublika əhəmiyyətli, 11,6 min km yerli əhəmiyyətli və 2,6 min km isə Bakı şəhərində) yeni yolların tikilməsi, yenidən qurulması və təmir olunmasıdır. Bundan əlavə, əməkçi istifadə və Bakı şəhərində olan avtomobil yollarda ümumilikdə 335 ədəd körpü və yol ötürücsü tikilmiş, 56 ədədi təmir edilmiş, 163 ədəd yeraltı və yerüstü piyada keçidi və 45 ədəd tunel tikilmişdir. Eyni zamanda qeyd etmək lazımdır ki, işgaldən azad olmuş ərazilərdə ümumi uzunluğu 3,4 min km təşkil edən 44 avtomobil yolu layihəsi icra edilir ki, onlardan ümumilikdə 0,3 min km (6 layihə tamamilə, 1 layihə isə qismən) tikilib başa çatdırılmışdır. Bakı şəhərində və ətraf ərazilərdə mobilliyin artırılması və nəqliyyat axınının daha səmərəli idarə olunması məqsədilə 4 parklanma zonası üzrə 18 min parklanma yeri yaradılmışdır. Görülmüş işlər nəqliyyat vasitələrinin nizamlı şəkildə parklanması təmin etməklə, yollarda nəqliyyat sıxlığının azalmasına, eyni zamanda piyadalar üçün daha təhlükəsiz və rahat mühitin formalşmasına xidmət edir. Bundan əlavə, beynəlxalq nəqliyyat əlaqələrinin təmin olunması üçün həyata keçirilən M-1 Bakı-Quba-Rusiya Federasiyası ilə dövlət sərhədi yeni avtomobil yolu, M-2 Bakı-Ələt-Qazax-Gürcüstanla dövlət sərhədi avtomobil yolu, 6 M-3 Ələt-Astara-İran İslam Respublikası ilə dövlət sərhədi avtomobil yolu, Şəki-Oğuz-Qəbələ və Füzuli-Şuşa (Zəfər yolu) kimi avtomobil yolu layihələri yüksək keyfiyyətli və təhlükəsiz hərəkət imkanları təqdim etməklə, həm yerli, həm də beynəlxalq tranzit daşımalarının sürətini artırmağa və yükdaşımaların effektivliyini yüksəltməyə kömək etmişdir. Bakı şəhərində şəhərdaxili və şəhərətrafi sərnişin nəqliyyatını asanlaşdırmaq məqsədilə icra edilmiş Bakı dairəvi avtomobil yolu, Böyükşor-Pirşağı, Zığ-Hava Limanı, Hava Limanı-Merdəkan-Zuğulba, Böyükşor şəhəsi, Merdəkan şəhəsi, H.Əliyev prospekti, Babek prospekti və 8 Noyabr prospekti layihələri şəhər və ətraf ərazilər arasında əlaqələri sürətləndirərək nəqliyyat infrastrukturunun gücləndirilməsinə töhfə vermiş, sərnişinlərin rahat və təhlükəsiz hərəkətinə imkan yaratmışdır.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Gənclərə inam və qayğı

Hər il 2 Fevral Gənclər Günüñü gəncliliyimiz, başqa bir ab-havada qeyd edir. Böyük ruh, həvəs, gələcəyə inamı olan gənclik kimi. Zəfər sevincinin on yüksək bir həddini yaşıyan qırurlu övlad kimi. Bundan fəxarlılı nə ola bilər? Müstəqil Azərbaycan dövlətinin vətənpərvər gəncləri bir yumruq altında birləşərək dövlətimiz, xalqımız, gələcək inkişaf üçün həmrəydirlər.

Cəmiyyətin aparıcı qüvvəsinə çevrilən gənclər daim axtarışda olan, yeniliyi sevən bir gənclikdir. Məlumdur ki, ölkəmizdə Azərbaycanın müstəqilliyi və ərazi bütövlüyünün qorunması, ölkədə hüquqi-demokratik dövlət quruculuğu prosesində gənclərin rolunun müstəsnalığı nəzərə alınaraq, vahid gənclər siyaseti hazırlanıb, həyata keçirilib. Ümummilli Lider Heydər Əliyev gənclərin dövlətin və cəmiyyətin sosial-iqtisadi, iktimai-siyasi və mədəni həyatında iştirakının temin edilməsini vacib məsələlərdən biri kimi elan edib.

Müstəqilliyimizin yenidən bərpasının ilk illəri digər sahələr kimi, gənclər diqqətdə de problemlərin mövcudluğu ilə xarakterize olunsa da, 1993-cü ildə Ulu Öndər Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyətə qayıdırından sonra gənclərin həyatında yeni mərhəle başladı. Gənclərə diqqət və qayğı dövlət siyasetinin əsasına çevrildi. Ulu Öndərin 1997-ci ildə imzaladığı Fərmanə əsasən, Azərbaycan Gənclərinin I Forumunun keçirildiyi tarix - 2 fevral Azərbaycan Gəncləri Günü elan edildi. Həmin vaxtdan etibarən Gənclər Günü MDB məkanında və Şərqi Avropa ölkələri arasında ilk dəfə olaraq Azərbaycanda tətənəli şəkildə qeyd edilməye başlayıb. 1996-ci il fevralın 2-də keçirilən Azərbaycan Gənclərinin I Forumunda Ulu Öndər Heydər Əliyev çıxışında demişdir ki, hər bir Azərbaycan gənci hər şeydən çox, hər şeydən artıq müstəqil Azərbaycanın bu günü,

Dövlət başçısının Sərəncamı ilə bir qrup gənclər Prezident mükafatları veriləcək

gələcəyi haqqında düşünməlidir.

GƏNCLƏR BU GÜNMÜZ, HƏM DƏ SABAHIMİZDİR

Əsası Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan dövlət-gənclər siyaseti, sovet məkanında yaşadığımız illərə təsadüf edir. Belə ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyev ötən əsrin 70-80-ci illərində Azərbaycan gənclərinin cəmiyyətin inkişafında rolunu artırmaq, ölkənin gələcək inkişafında iştirakını və məsuliyyətini yüksəltmək istiqamətində məqsədönlü gənclər siyasetini həyata keçirib. Bu siyasetin davamı olaraq, Ulu Öndər Heydər Əliyev Azərbaycanda müstəqillik dövründə gənclər siyasetinə önem verərək, onların təşkilatlanmasına xüsusi diqqət ayırdı. Azərbaycanın müstəqilliyi və ərazi bütövlüyünün qorunması, ölkədə hüquqi-demokratik dövlət quruculuğu prosesində gənclərin rolunun müstəsnalığı nəzərə alınaraq, vahid gənclər siyaseti hazırlanıb, həyata keçirilib. "Yalnız milli xarakterli, düşüncəli gənclər müstəqil dövləti inkişaf etdirə və qoruya bilər" – deyə Ulu Öndər Heydər Əliyev bildirmişdir. Gənclər, İdman və Turizm Nazirliyinin yaradılması, müstəqil Azərbaycan gənclərinin ilk Ümumrespublika Forumunun keçirilməsi, dövlət proqramlarının qəbulu, "Dövlət-gənclər siyaseti haqqında" Fərman və geniş Fəaliyyət Proqramının təsdiq edilməsi Ulu Öndər Heydər Əliyevin gənclərə böyük qayğısı idi. 1997-ci ildə fevralın 2-nin Azərbaycan Gəncləri Günü elan edilmesi Ulu Öndər Heydər Əliyevin gənclərlə böyük qayğısının sübutu idi. Bütün bunlar gənclərin respublikanın iqtimai-siyasi həyatında daha feal iştirakına şərait yaratmaqla yanaşı, dövlət orqanlarının diqqətinin gəncliyin problemlərinin həllinə yönəldilməsi baxımından da olduqca əhə-

miyyətli idi.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin "Hər bir xalqın, hər bir millətin, hər bir ölkənin gəncləri onun həm bu gündür, həm də sabahıdır, ümidiidir" fikri, dövlət gənclər siyasetinin fəsəfi və ideoloji əsası olmaqla gəncləri Azərbaycanın uğurlu gələcəyi naminə səfərbər edir. Ulu Öndər gənclərə həmişə böyük diqqət və qayğı ilə yanaşmış, onların problemlərinin həlli istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərə xüsusi önem vermiş, bu siyaseti müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin fəaliyyətinin en mühüm istiqamətlərindən biri kimi dəyerləndirmişdir. Əsası Ümummilli Lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş dövlət gənclər siyaseti Azərbaycan gəncliyinin inkişafında dərin izler buraxıb.

"BİZ MÜSTƏQİL AZƏRBAYCANIN TALEYİNİ GƏLƏCƏKDƏ SİZƏ ETİBAR EDƏCƏYİK, SİZƏ TAPSIRACAGIQ"

Bu gün dövlət gənclər siyaseti ölkə başçısı Cənab İlham Əliyevin diqqət və qayğısı ilə özünün keyfiyyətcə yeni inkişaf mərhələsini yaşayır. Bunun nəticəsidir ki, bugünkü Azərbaycan gəncliyi cəmiyyət həyatının bütün istiqamətlərində feal iştirak edir. Prezident İlham Əliyevin gənclərə dəstək yönündə verdiyi mühüm və əlamətdar qərarlardan biri də 2013-cü il 2 iyul tarixində ölkədə ilk dəfə "Gənclər üçün Prezident Mükafatı"nın təsis edilmesi oldu. Prezident Mükafatı elm, mədəniyyət, o cümlədən ədəbiyyat və incəsənet, təhsil, gənclər siyaseti və gənclərə iş, iqtimai və sosial-yönümlü fəaliyyət, innovasiya və sahibkarlıq fəaliyyəti sahələrində xüsusi fərqlənən gənclərə ilə bir dəfə verilir.

Dövlət başçısı "2025-ci il Gənclər üçün

Prezident mükafatlarının verilməsi haqqında" Sərəncam imzalyıb. Sərəncama əsasən, elm, təhsil, mədəniyyət, gənclər siyaseti və gənclərlə iş, iqtimai və sosial-yönümlü fəaliyyət, innovasiya və sahibkarlıq sahələrində xüsusi fərqlənən bir qrup gənce 2025-ci il Gənclər üçün Prezident mükafatları verilecekdir.

Ölkəmizdə həyata keçirilən inkişaf strateyi bütün sahələrdə olduğu kimi gənclərdən də yan ötməyib. Ümumiyyətə, dövlət tərefindən həyata keçirilən gənclər siyaseti ölkə əhalisinin 60 faizdən çoxunu təşkil edən gənclərin hərtərəfli inkişafına, məşğulluq və təhsil səviyyəsinin yüksəldilməsinə, onların dünyagörüşünün, fiziki və mənəvi sağlamlığının artırılmasına hesablanıb. Azərbaycan hakimiyyəti gənclərin bılık və bacarıqlarının hərtərəfli formalaşmasını, ölkədə səriştəli kadr və mütəxəssis ordusunun yetişməsini, bir sözə, neft kapitalının insan kapitalına çevrilməsini ən əsas prioritətlərdən biri olaraq elan edib. Üğurla aparılan gənclər siyasetinin müsbət nəticələri göz önündədir. Müstəqil dövlətimizin gəncləri ölkəmizdən bütün sahələrdə dəsti-xətti olan gənclikdir. Onların öz bılık və bacarıqlarının, təbii potensialının effektli reallaşdırılmasını, cəmiyyətdə layiqli yer tutmasını təmin edən şəraitin yaradılması məqsədilə dövlət tərefində müəyyən edilmiş prioritetlər və həyata keçirilən tədbirlər gənclərin hərtərəfli inkişafına səbəb olub. Gənclik millətin gələcəyinin, inkişafının təməl daşıdır. Millətin mövcudluğu üçün sağlam gənclik vacib şərtlidir. "Siz Azərbaycanın bu günü və gələcəyiniz. Sizin üzərinizə böyük vəzifə düşür, bu vəzifələr gələcəkde daha da böyük olacaqdır, siz müstəqil Azərbaycanın XXI əsrde yarananlarınız, quranlarınız, inkişaf etdirənləriniz. Biz müstəqil Azərbaycanın taleyini gələcəkdə sizə etibar edəcəyik, sizə tapsıracağız", - deyə Azərbaycan Prezidenti bildirmişdir.

Zümrüd BAYRAMOVA

Unutmamışığ - TARİX VƏ BİZ

Prezidentin Qarabağ xanı, Zəngəzur və 20 Yanvar faciəsi barədə dediklərinə sözardı

Son 200 yüz ildə Azərbaycanın yerleşdiyi coğrafiyada hansı hadisələrlər cərəyan edib, hansı böyük imperiyalar, xanlıq və xaqanlıqlar, sultanlıqlar necə izləri buraxıb, bize hansı mirası qoyub tarixə qovuşublar? Bu mərhələlərdə başımıza hansı müsibətlər gəlib, yaxud gətirilib, hansı məhrumiyyətlərə qatlanmışdır, itirmişik, itirilmişik, amma yox olmamışdır. Günahkarlar, cinayətkarlar, qəşəkçilər, işğalçılar görmüşük bu dönenlərdə. Ox-kaman dövründən tə top-tüfəng zamanına qədər qarşımızda cildini dəyişmiş bir düşmənimiz olub. Müasir dille, terminlə desək "proksi" qüvvələrlə bizimlə savaşanların adını da, zatını da yaxşı tanırıq, bilirik. Bu gün də bizimlə qonşudurlar, bize dost, hətta 70 il bizi qardaş olduğunu deyirdilər. Səhv atdıği addımını basanda ise

Bəli, onun əsl üzünü onda görmüşük. Bir anın içindəcə bütün resursları ilə üstümzə gəliblər, bize hər an keçmiş xatırladılar. Bir sözələ "çörəyi həmişə dizinin üstündə" olub. Ayağa duran kimi yerlə bir edib, hayifini isə yene bızdən çıxmaga çalışıb. Yox, biz aciz olmamışık, sadəcə döyüşdə də, dostluqda da qaydalara emel etmişik. Qarşılığında xeyanətə tuş gəlmüşik, şovinizmin ən qatı üzünü görmüşük. Və nehayət bütün bunlardan sonra ayağa qalxmağı, həm də fərqli durmağı, mərd durmağı bacarmışık. 200 ildə itirdiklərimizin az bir hissəsi də olsa geri qaytara bilmışik. İtirilmiş torpaqlarımızda at çapan düşməni "iti qovan kimi" buraldan qovmuşuq. Öndəki düşmən azacıq "ağillansa" da, onun maşasını tutanlar hələ peşimizi buraxmaq istəmir. Həmin qüvvələrin həyat tərzinə çevrilmiş ikili standartlarla bizi yenidən haqsız duruma salmaq isteyirlər.

Tarixi xatırlatma

"...Ermənistan bundan sonra da dalan ölkə kimi davam edəcək və onların tranzit ölkəyə çevrilmə arzuları ele onların gözlərində qalacaq. Özleri daha çox itirəcəklər, nəinki biz. Ona görə bu məsələ diqqət mərkəzində olacaq və həm beynəlxalq müstəvədə, həm Ermənistanla ikitirəfli temaslar əsnasında biz daim bir məsələni qeyd edirik ki, Azərbaycandan Azərbaycana maneəsiz kecid olmalıdır. Heç bir yoxlamadan keçmədən, heç bir maneə ilə üzləşmədən Azərbaycandan Azərbaycana rahat və azad kecid olmalıdır. Bu, bizim tələbimizdir və nəzərə alsaq ki, Qəribi Zəngəzuru sovet hakimiyyəti bizim əlimizdən 1920-ci ilin

noyabrında alıb və Azərbaycan xalqına qarşı cinayət törədib, bu, birinci və sonuncu cinayət deyildi. İkincisi, ondan sonra ardıcıl-

ləqlə eger getsək, cinayət dırnaqarası "Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti"nin Azərbaycan ərazisində yaradılması idi. Ondan əvvəlki cinayət ermənilərin çar Rusiyası tərəfindən Azərbaycan ərazisinə köçürülməsi idi. Ondan əvvəlki cinayət Qarabağ xanının öldürüləməsi idi, hansı ki, zəmanət verilmişdi ki, o, öz rəhbərliyini Qarabağda icra edəcək və XX əsrin digər cinayətləri də göz önündədir. Xocalı soyqırımı, 20 Yanvar və torpaqlarımızın 1990-ci illərin əvvəllərində işğali. Yəni, biz bunu unutmamışık, Azərbaycan xalqunu unutmayıb. Biz Zəngəzuru unutmamışık və unutmayaçğıq. Yenə də deyirem, bizim Ermənistanə ərazi iddiamız yoxdur. Ancaq Ermənistan öz üzərinə götürdüyü öhdəlikləri yerinə yetirərək Azərbaycandan Azərbaycana maneəsiz kecid verməlidir". Bunu Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev nəqliyyat məsələlərinə həsr olunmuş müşavirədəki çıxışında deyib.

Dövlət başçısı bəlli dövlətlərə və onların rəsmi dairələrinə çox önemli mesajlar verməkə yanaşı, həm də xalqımızı ayıq-sayıq olmağa çağırır. Tarixdən dərs çıxarmağımızı, bir olmayıüzümüz, kənar müdaxilələrə qarşı birləşməyi istəyir. Öks təqdirde yene itirə bilərik.

Qarabağ xanı niyə öldürüldü?

Tarixin qara sehifələrindən: 1805-ci ildə İbrahimxəlil xan ile Rusiya generalı Pavel Sisianovun arasında imzalanmış Kürəkçay müqaviləsinə görə Qarabağ xanlığı Rusiya İmperiyasının tərkibinə keçdi. 1806-ci ildə İbrahimxəlil xanın Qacarlar ilə birleşməsində şübhələnən başda Major Lisaneviç başda olmaqla rus hərbçiləri heçbir anlaşılma aparmadan xanı ailəsi ilə birlikdə qətle yetirdilər. 1813-cü il oktyabrın 12-də Qarabağın Gülvəstan kəndində imzalanmış Gülvəstan müqaviləsinə əsasən Qacar İranı Qarabağın Rusiya himayəsinə keçməsini rəsmən qəbul etdi.

İbrahimxəlil xanın ölümündən sonra 1806-ci ildə hakimiyyətə Mehdiqulu xan gəldi. 1805-ci ilin iyulunda, Kürəkçay müqaviləsindən sonra çar I Aleksandr tərəfindən Mehdiqulu xana general-major rütbəsi verildi. Mehdiqulu xan siyasi təzyiqlər üzündən 1822-ci ildə xanlığı tərk edərək İrana getdi. Bununla da Qarabağ xanlığı ləğv olundu.

İstiqamət götürmüştü. Bolşevik qoşunlarının bu istiqamətdə hərəkəti daşnak Ermənistanı ciddi narahat edirdi.

Bolşeviklerin Azərbaycanda hakimiyyəti əle keçirmələrindən sonra Nəriman Nərimanov Azərbaycan İnqilab Komitesinin sədri seçilərə də, real hakimiyyət qeyri-azərbaycanlıların əlinde iddi. N.Nərimanov təkbəşinə bu cür qüvvələrə qarşı mübarizə aparmaq və qələbə çalmaq iqtidarındə deyildi. Bunu sonralar N.Nərimanov özü də etiraf etmişdi.

1920-ci il aprelin 30-da Azərbaycan sovet hökuməti Ermənistanın daşnak hökumətinə nota verərək ondan Qarabağ və Zəngəzur ərazilərini erməni silahlı dəstələrindən təmizləməyi, Ermənistan qoşunlarının öz sərhədlərinə çəkilməsini təmin etməyi, millətlərə qırğını dayandırmaq tələb etmişdi. Öks təqdirde, Azərbaycan özünü Ermənistanla müharibə vəziyyətində hiss edəcəyi bəyan etmişdi. Mayın 1-də Rusyanın Gürcüstandakı səlahiyyətli nümayəndəsi Sergey Kirov, Rusiya Kommunist (bolşeviklər) Partiyası Mərkəzi Komitesi Qafqaz Bürosunun rəhbəri Sergey Orconokidzənin və 11-ci Qırmızı ordunun komandanı Mixail Levandovskinin imzası ilə Ermənistan hökumətinə göndərilən telegramda tələb edilmişdi ki, Ermənistan hökuməti 24 saat ərzində öz qoşunlarını Azərbaycandan çıxarsın.

Ermənistan hökuməti həmin dövrə Rusyanın xalq xarici işlər komissarı Georgi Çiçerinin Türkiyəyə və Azərbaycana qarşı qərəzli mövqeyindən xəbərdar idi. Bu mövqeyin formalşamasında G.Ciçerinin milliyyətcə erməni olan müavini L.Qaraxan (Lev Mixailoviç Qaraxanyan) mühüm rol oynayındı. Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyindən aprelin 30-da G.Ciçerinə göndərilən telegramda Qırmızı ordu əsgərlərinin Qarabağ və Zəngəzur istiqamətində irəlilədiyi, bu yolla da Türkiye ilə birləşməye çalışıldığı qeyd edilirdi. Ermənistanın xarici işlər naziri Hamazasp Ohancanyan mayın 3-də Azərbaycan xalq xarici işlər komissarının müavini Mirzə Davud Hüseynova göndərdiyi telegramda Qarabağ və Zəngəzur Ermənistanın bir hissəsi saydığını və Azərbaycan hərbi hissələrinin orada yerləşməsindən narahatlığını ifadə etmişdi. H.Ohancanyan həmin telegramda bildirirdi ki, guya heç vaxt Zəngəzurda Azərbaycan hakimiyyəti mövcud olmamışdır, həmin ərazi guya Zəngəzur Erməni Milli Şurası tərəfindən idarə olunur və əhali həmin əraziyi Ermənistanın ayrılmaz tərkib hissəsi hesab edir

Ermənistanın daşnak hökumətinin belə ötkəm davranışının arxasında Rusyanın bəzi dairələrinin onu dəstəkləməsi dayanırdı. Rusyanın xalq xarici işlər komissarının müavini L.Qaraxan mayın 15-də İrəvana və Bakıya telegram göndərərək, Rusyanın Ermənistan və sovet Azərbaycanı arasında mübahisəli məsələlərin həllində vasitəcilik rolunu öz üzərinə götürdüyüni bildirmişdi.

Rusiya rəhbərliyi Naxçıvan, Zəngəzur və Qarabağ sovet ordusu tərəfindən tutulacağı əvvəlcə bəyan etsə də, ermənilərin silah gücünə ələ keçirdikləri Azərbaycan ərazi lərini azad etmək üçün səy göstərməmişdi. Azərbaycan İnqilab Komitesinin 18 may 1920-ci il tarixli dekreti ilə Qarabağ və Zəngəzur qəzalarında fəvqələdə komissar vəzifəsi təsis edilmişdi. Sonradan Azərbaycan Kommunist (bolşeviklər) Partiyası Siyasi Bürosunun 1920-ci il 26 avqust tarixli qərarı ilə isə Əliheydər Şirvani (Mustafabəyov) fəvqələdə komissar, erməni Armenak Qaragözəv isə onun müavini təyin edilmişdi.

Ardı Səh. 5

Unutmamışız - TARİX VƏ BİZ

Əvvəli-Səh-4

Daşnak terrorçuları

Qarabağa gələn S.Orconokidze yerli əhalinin əhval-ruhiyyəsi ilə tanış olduqdan sonra iyunun 19-da G.Çiçerinə göndərdiyi teleqramda bildirirdi ki, Qarabağ ve Zəngəzur özlərini Azərbaycan Sovet Respublikasının tərkib hissəsi hesab edirlər. Həmin vaxt N.Nərimanovun, Qafqaz Bürosunun üzvü Budu Mdivaninin

Azərbaycan K(b)P MK-nin üzvü Anastas Mikoyanın və Ermənistən Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin üzvü Avis Nuricanyanın G.Çiçerine və S.Orconokidzeyə ünvaniqliqları teleqramda isə yazılırdı: "Artıq Sovet Azərbaycanının tərkibinə daxil olan, guya mübahisəli sayılan Zəngəzur və Qarabağa gəldikdə isə qətiyyətə bildiririk ki, bu yerlər mübahisəsizdir və bundan sonra da Azərbaycanın hüdudları daxilində olmalıdır". Lakin hadisələrin inkişafı göstərdi ki, G.Çiçerin Azərbaycan rəhbərliyinin mövqeyi ilə razılaşmamışdır. G.Çiçerin iddia edirdi ki, N.Nərimanov Rusyanın silahlı qüvvələrinin Qarabağı, Zəngəzuru və Naxçıvanı tutub Azərbaycana hədiyyə etməsini istəyir və buna əslə yol vermək olmaz.

1920-ci ilin may-iyun aylarında daşnak Ermənistəni ilə Sovet Rusiyası arasında Moskvada danışqlar gedirdi. Ermənistən nümayəndə heyətinə Levon Şant (Seqbosyan), Rusiya nümayəndə heyətinə isə G.Çiçerin və L.Qaraxan rehbərlik edirdilər (hər iki tərəfdə erməni – müəllif). L.Qaraxanın diktəsi ilə hərəkət edən G.Çiçerin V.Lenine bildirmişdi ki,

Ermənistən nümayəndə heyəti heç bir vəchle Qarabağ mahalından savayı Ermənistən hakimiyəti altında olan digər yerlərin Rusyanın tabeçiliyinə könüllü verilməsinə razı deyil.

S.Orconokidze G.Çiçerinə göndərdiyi 19 iyun 1920-ci il tarixli teleqramda yazırkı ki, Qarabağ və Zəngəzurda Sovet hakimiyəti elan olunmuşdur və yuxarıda göstərilən ərazilərin sakinləri özlərini Azərbaycan Sovet Respublikasının hissəsi sayırlar.

Lakin sonradan S.Orconokidzenin mövqeyində ciddi dəyişiklik yaranmışdır. Azərbaycan ərazisinin bir hissəsinin Ermənistənə verilməsində həmin dövrə Rusyanın daşnak Ermənistənidəki nümayəndəsi Boris Leqrannın da xüsusi rolü olmuşdu. 1920-ci il iyulun 10-da B.Leqrannın iştirakı ilə Azərbaycan K(b)P MK Bürosunda "Qarabağdan məruzə" dinlənilmişdi. Məruzədə qeyd edildi ki, Zəngəzur Ararat (Ermənistən) qoşunları tərefindən viran qoyulmuşdur, daşnakların dayağı Türkiyə qaçqınlarıdır. Hansı ki, həmişə ingilis-amerikan kapitalı ilə bəşənmişlər, general Dro öz dəstəsi ilə Qarabağdan Zəngəzura qaçmışdır və erməni kəndliləri Ermənistən tərkibinə daxil olmaq istəmirlər.

Iyulun 14-də S.Orconokidze B.Leqrannla birləşdə Bakıdan G.Çiçerine aşağıdakı məzmunda teleqram göndərmişdilər: "Məsələni Azərbaycanı qismən təmin edə biləcək belə bir qaydada həll etməyi zəruri sayırıq: Qarabağ tamamilə və danişqsız Azərbaycana birləşdirilir. Zəngəzur mübahisəli ərazi hesab olunur. Qalan vilayətlər Ermənistənə qalır".

Rəmizi ordu

İyulun 28-də 11-ci ordunun hissələri Gorus-Şahbuz-Cəhri istiqamətində Naxçıvana daxil olmuş, elə həmin gün orada Sovet hakimiyətinin qurulduğu elan edilmişdi. Avqustun 3-də Dronun dəstəsi bolşevik qoşunlarının 32-ci diviziyasına hücum edərək Gorusu ele keçirmişdi. Avqustun 5-7-də 11-ci ordunun hissələri ciddi hazırlıqdan sonra Dro və Njdehin hərbi qüvvələrini qovaraq Sisyan və Qafanı, avqustun 9-də isə Gorusu azad etmişdilər. Dronun dəstələrinin qalıqları yenidən Dərələyəzə çəkilmişdi. Njdehin qoşunu isə Meğri rayonu ərazi-

noyabrin 4-də İ.Stalin və S.Orconokidzenin iştirakı ilə keçirilen iclasında Rusiya ilə Ermənistən arasında imzalanması nəzərdə tutulan müqavilədə Naxçıvanın və Zəngəzurun Ermənistəna verilməsi məsələsinə kəskin etiraz bildirilmişdi.

Ermənistən Xalq Komissarları Soveti 20 iyul 1921-ci ilde Ermənistənin 8 qəza 33 nahiyyədən ibarət inzibati-ərazi bölgüsünü təsdiq etdi. Həmin inzibati bölgüdə Zəngəzur qəzası yox idi. Avqustun 31-də isə yeni 9-cu qəza – mərkəzi Gorus şəhəri olmaqla Zəngəzur qəzası yaradıldı.

sində özünə mövqə tutmuşdu.

Avqustun 10-da İrəvanda sovet Rusiyası ilə daşnak Ermənistəni arasında sülh sazişi imzalanır. Sazişin 3-cü bəndində qeyd edildi ki, sovet qoşunlarının mübahisəli əraziləri tutması həmin ərazilərin hüquqi cəhətdən Azərbaycana və yaxud Ermənistəna aid olması məsələsini həll etmir. Yəni bu sazişlə sovet Rusiyası Zəngəzurun sovet Azərbaycanının tərkib hissəsi olmasına qəbul etmədiyini göstərirdi və bu addımı ilə Antanta ilə əməkdaşlıq edən Ermənistəni öz tərəfəne çəkmək istəyirdi.

Qərbi dövlətlərinən və Sovet Rusiyasına qarşı vuruşan çar ordusunun komandanı general Vrangeldən xeyli miqdarda silah-sursat alıqdan sonra Ermənistən silahlı qüvvələri general Dronun komandanlığında yenidən Dərələyəzədən Zəngəzura hücum edib, Gorusu bir daha əle keçirmişdi. 1920-ci il sentyabrın əvvəllerində Njdeh özünü Zəngəzurdakı bütün erməni silahlı dəstələrinin baş komandanı elan etmişdi.

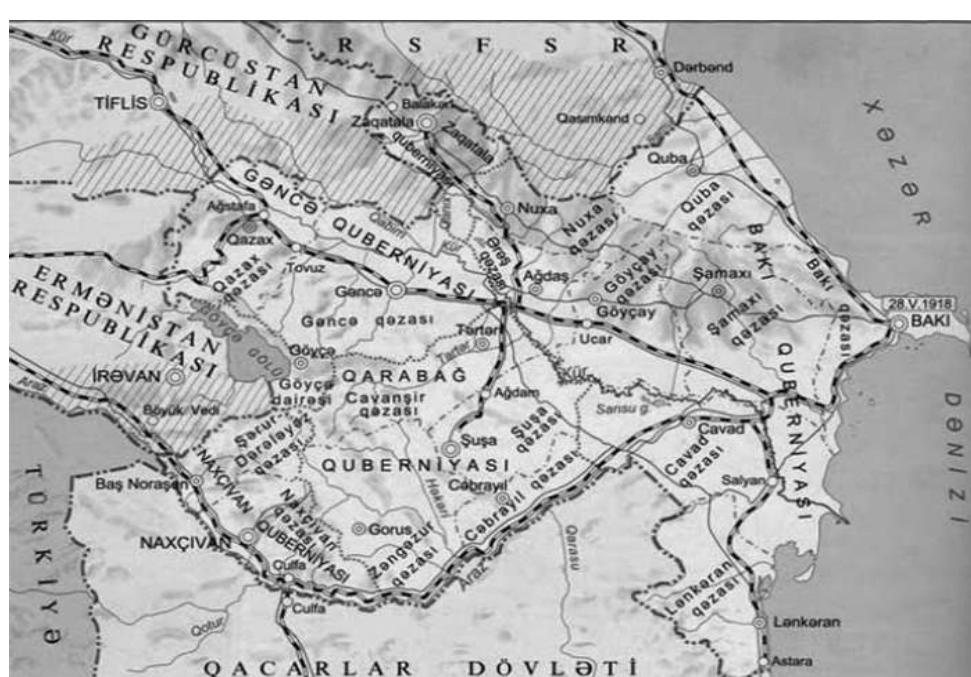
Azərbaycan K(b)P MK Siyasi Bürosunun

Azərbaycan isə öz növbəsində Zəngəzurun qərbi hissəsini (Gorus, Sisyan, Qafan rayonlarını və Meğri rayonunun bir hissəsini) öz inzibati-ərazi bölgüsündən çıxardı. Bununla da Zəngəzur iki hissəyə bölündü və onun qərbi hissəsi Ermənistəna birləşdirildi.

Bəli, bolşeviklərin subyektiv, heç bir fakta, tarixə, xəritəyə, kitabə söykənməyən utopiya məhsulü Zəngəzur, Dərələyəz, Göyçə və digər Azərbaycan torpaqlarının itirilməsinə gətirib çıxardı. ANTANTA hərbi blokundan dəstək alan ermənilər – qondarma "Ararat Respublikası"nın rəhbərləri öz ərazilərini genişləndirmək üçün bolşevik Rusiyası ilə savaş imitasiyası edir, hazırlıqlar görürdülər. Bolşeviklər isə hakimiyətlərini genişləndirmək naməne Azərbaycanın böyük bir ərazisini, o cümlədən Zəngəzur mahalını dədələrinin malı kimi ermənilərə peşkəş verdilər. Təki sovetlərin planı həyata keçsin, təki Lenin bir "molodes" desin.

V.VƏLİYEV

P.S. Məqalədə arxiv sənədlərindən istifadə olunub

Tarixi realliq ondan ibarətdir ki, Azərbaycan xalqı çətin, keşməkeşli həyat yaşasa da, öz dövlətçiliyini quraraq onu yaşatmağı, dünyanın bir hissəsinə çevirməyi bacarmışdır. Baxmayaraq dövlətin qurulması ilə xarici müdaxilələrin, təzyiq və təhdidlərin də miqyası artmışdır. Lakin Azərbaycan xalqı heç zaman xarici təhdidlərə, təzyiqlərə boyun əyməmiş, birlilik və bərabərlik nümayiş etdirməklə xarici müdaxilələrə qarşı mübarizə aparmışdır. Şimal qonşumuz olan Rusiya və onun bölgəmizdə yerləşdirdiyi erməni toplumu daim Azərbaycan dövlətinə və xalqına qarşı qəsd fəaliyyəti göstərib.

AXC-nin yaranması tarixi nailiyat idi

Bugünkü güclü və qüdrətli Azərbaycan cümhuriyyətin varisidir

köt etmişlər".

AXC 23 ay yaşamasına baxmayaraq, qısa müddətdə həyata keçirilən tədbirlər xalqımızın tarixində böyük iz buraxmışdır

Zaqafqaziyənin işğalı əhalinin nəinki təriqətçi etiqadını, hətta etnik tərkibini də deyisi. 1834-cü ildə imperator tərefindən verilən bir fərmana görə, əvvəlki İrəvan və Naxçıvan xanlıqları ərazisinin daxil olduğu erməni oblastı (əyaləti) yarandı ki, bu da bəziləri tərefində Şərqi Ermənistanın qədim torpaqlarının ermənilərə qaytarılması aktı kimi qiymətləndirildi. Corc Bornutian tərefindən aparılmış son tədqiqat təsdiq edir ki, Rusiya işğalından qabaq ermənilər Şərqi Ermənistanın bütün əhalisinin, təxminən, 20 faizini, müsəlmanlar isə 80 faizini təşkil edirdilər. Rusiyaya birləşdirildikdən sonra İrədan və Osmanlı imperiyasından 57000 enməni mühaciri axışış geldi və 35000 müsəlman isə Şərqi Ermənistanı tərk etdi. Bununla əlaqədar 1832-ci ildə ermənilər əhalinin yarısını təşkil edirdilər. Ermeni mühacirleri, əsasən, xəzinəyə tabe olan torpaqlarda məskunlaşdırıldılar, lakin bəzi hallarda müsəlmanların torpaqlarını əllərindən almaqla onları öz yerlərindən didərgin salırdılar ki, bu da özündə etnik gərginlik potensialı daşıyırı. Diqqətəlayiq cəhətlərdən biri o idi ki, uzun müddət ərzində hər iki qrup arasında münasibətlər geniş zorakılıq hallarından azad idi. Bu xristian mühacirler Avropa kök-künkləri deyildilər, onlar sadəcə olaraq, tanış Yaxın Şərqi mühitindən olan gəlmələri idilər. Ermeni əhalisinin cəmləşdiyi və əsrlərlə formalaşaraq əhalinin xeyli hissəsini təşkil etdiyi digər ərazi Qarabağ idi. 1830-cu illərdəki Rusiya məlumatlarına görə, burada 35000 müsəlmana qarşı 12000 erməni yaşayırmış. Ermenilər keçmiş Qarabağ xanlığının dağlıq hissəsində məskunlaşmışdılar. 1845-ci ildə Qarabağdakı vəziyyət haqqında məlumat verərək, bir ordu zabiti rus məmurlarının ermənilər haqqındaki rəyini belə yekunlaşdırırdı: "Ermenilər Rusiya hökumətinə sadıqlılar və sözsüz, bizə heç vaxt xəyanət etməzlər. Onlar dinc hayat sürürlər, ara-sıra təsadüf olunan mənfi halları nəzərə almasaq, quldurluqla işləri yoxdur: bütün ermənilərə xas olan naqis cəhətlərə, aldatmağa, tamaha və hər cür şübhəli işlərə qurşanmağa güclü meyil Qarabağ erməniləri üçün de səciyyəvidir". Bütün cəhdələr baxmayaraq müstəqil yaşamaq əhənələrinə malik olan Azərbaycan xalqı milli mücadiləyə qalxdı. Neticədə uzun mübarizədən sonra Azərbaycanın demokratik qüvvələri, siyasi xadimləri 1918-ci il mayın 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətini elan etdilər. Bütün Şərqi və türk-islam dünyasında ilk dəfə olaraq Azərbaycanda demokratik respublika qurulmuş yaradıldı. Müsəlman Şərqində ilk demokratik respublikanı-Azərbaycan Xalq

Cümhuriyyətin yaratmaqla xalqımız sahib olduğu dövlətçilik enənlərini bir daha təsdiq etdi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti özündə demokratik dəyərləri, eləcə də Şərqi mədəniyyətinin xüsusiyyətlərini birləşdirən bir dövlət və cəmiyyət nümunəsi idi.

Cəmi 23 ay yaşamasına baxmayaraq, qısa müddətdə həyata keçirilən tədbirlər xalqımızın tarixində böyük iz buraxmışdır. Azərbaycanın milli ordusu yaradıldı. Azərbaycan dili dövlət dili elan edildi. Üçüncü-göy, qırmızı, yaşıl bayraqımız yaradıldı. Türk-müsəlman şərqində ilk dəfə bizim ölkəmizdə qadınlara seçib-seçilmək hüququ verildi. Xalqımızın savadlanması üçün məktəbler, yaşıllar üçün savad kursları, türk olmayan xalqlar üçün türk dilli kurslar açıldı. Cumhuriyyət yaranan zaman təhsilli milli kadrlara böyük ehtiyacı var idi və bu, ali təhsil müəssisəsinin açılmasını vacib hesab edirdi. Təbii ki, dövlət quruculuğu işlərində milli kadrların olması mühüm amillərdən biridir. 1919-cu ildə Bakı Universiteti yaradıldı və hazırda Bakı Dövlət Universiteti en böyük ali təhsil ocaqlarımızdan biridir. AXC-nin parlamentinin ikinci iclasında işleyən qadınlar üçün xüsusi güzəştlərə baxıldı: qadın sağlamlığı üçün zərərlə işlərdən kənar edilmə, doğuşdan əvvəl və doğuşdan sonra ödənilən məzuniyyət, ananın iş yerində usaq müəssisələrinin təşkili, xəstəlik dövründə dərman və əmək haqqının müəssisə sahibinin hesabına ödənilməsi. Eyni zamanda, qadınlar üçün qısa müddəli müəllimlik kursları, peşə-ixtisas kurslarının açılması, usaq bağçalarının sayının artırılması məsələləri öz həllini tapdı. Bütün bunlar hamısı qısa sürmüş müstəqillik zamanı əldə edilmiş uğurlar idi. Xalq Cümhuriyyətinin qurucularından olan Məmməd Əmin Rəsulzadəni, Fətəli Xan Xoyskini, Əlimərdan bəy Topçubaşovu, Nəsib bəy Yusifbəylini, Həsən bəy Ağayevi, Məmmədhəsən Hacınskini və başqalarını böyük minnətdarlıq və ehtiram hissi ilə yad edirik. Onların parlaq həyatı, böyük fəaliyyəti və Azərbaycan xalqı qarşısında xidmətləri heç vaxt unudulmayaçaqdır. 1920-ci il aprelin 27-də XI Qırmızı ordunun artıq Bakını əle keçirmiş olduğu şəraitde Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Parlamentində hakimiyəti bolşeviklərə təhvil vermək məsəlesi müzakirə olunarken qətiyyətlə bunun əleyhinə çıxmışdır. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqtundan sonra gizli fəaliyyətə keçən Rəsulzadənin göstərişi ilə Bakıda "Müsavat"ın gizli mərkəzi yaradıldı. Onun özü isə Lahicda gizləndi. Rəsulzadə qırmızı istiladan sonra Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin dövlət strukturlarının dağılıması, repressiyalar, qanlı qırğınlar dövründə xalqın sovet-bolşevik rejimine qarşı göstərdiyi şiddetli müqaviməti və verdiyi sayız qurbanları görərək, milli bayrağın torpaqlara deyil, millətin vicdanına enmiş olduğunu, hər kəsin bu bayrağı ruhunda, qəlbində

ve bağında mühafizə etməkdə olduğuna inandığını bildirirdi. M.Ə.Rəsulzadə bolşeviklər tərefindən hebs olunsa da, sonradan Stalinin göstərişi ilə azad edilmişdir. M.Ə.Rəsulzadə AXC qurucularından biri olmaqla yanaşı, həm də yazıçı-publisist idi. Onun mühəməccid dövründə "Yeni Qafqasya" (1923), "Azəri Türk" (1928), "Odlu yurd" (1929), "Qurtuluş" (1934), "Müsavat bülleteni" (1936), "Azərbaycan" (1952) jurnallarını, "İstiqlal" (1932) qəzetini nəşr etdirmişdir. Rəsulzadə Ömrünün sonundakı Azərbaycanın müstəqilliyinin bərpa olunması uğrunda istiqlal mübarizəsinə davam etdirmişdir. 1955-ci il, mart ayının 6-da Ankarada vəfat etmiş və həmin şəhərin Əsrı qəbiristənində dəfn olunmuşdur.

"Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti yaşadığı dövrə böyük işlər

görmüşdür"

Azərbaycan 1991-ci ilde dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra AXC-nin təcrübəsindən de faydalanmış və cümhuriyyət qurucularının fəaliyyətini yüksək qiymətləndirən qərarlar, Sərəncamlar verilmişdir. 1998-ci ilde Ulu Önder Heydər Əliyev Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 80 illiyinin keçirilməsi haqqında sərəncam imzalamışdır. Sərəncamda qeyd edilir ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti istiqlaliyyətimizi elan edərək xalqımızın müstəqillik əzminə nümayiş etdirmişdir. Həmin Sərəncamdan irəli gələn vəzifələri icra edən Azərbaycan tarixçiləri qısa müddətdə AXC-nin zəngin irlisinin öyrənilmesi istiqamətində böyük işlər gördürlər. İlk dəfə Cumhuriyyətin daxili və xarici siyaseti ilə bağlı sanballı monoqrafiyalar və sənəd topluları hazırlanırdı. Müxtəlif ölkələrin arxivlərində saxlanılan və bilavasitə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti tarixinin müxtəlif məsələlərinə həsr olunmuş sənədlər də Azərbaycana getirilərək, elmi dövriyyəyə cəlb edildi. Xüsusi qeyd etmək lazımdır ki, bu sənədlər təkcə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin fəaliyyət dövrünü deyil, müstəqilliyə gedən yolda Azərbaycan milli hərəkatının keçdiyi çətin, lakin şərəflə yolu özündə ehtiva edirdi.

1998-ci il mayın 27-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 80 illik yubileyinə həsr olunmuş təntənəli mərasimdə Azərbaycanın Ulu Öndəri Heydər Əliyev çıxış edərək bildirmişdir ki, 1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradması Azərbaycan xalqının həyatında tarixi hadisə olmuşdur və xalqımızın dövlətçilik salnaməsinin parlaq səhifələrindəndir.

Uludəniz Heydər Əliyevin ən layiqli siyasi varisi, ölkə Prezidenti İlham Əliyev Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin xalqımız və dövlətimiz üçün böyük əhəmiyyət daşıdığını hər zaman vurğulamış və müsəlman Şərqində ilk parlamentli respublikanın yaradılmasını böyük tarixi nailiyyət adlandırmışdır. Prezident İlham Əliyev Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illik yubileyi münasibətlə təşkil olunmuş rəsmi qəbulda Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirmiş və onun 23 aylıq fəaliyyəti dövründə görüyü işlərin, qəbul etdiyi qanunların AXC-nin çoxsaylı uğurlarından olduğunu söyləmişdir. Bugünkü güclü və qüdrətli Azərbaycan AXC-nin varıdır. Biz böyük qurur və rəşadətə işqli ziyanlarımızın, dövlət adamlarımızın arzularını, istəklərini böyük qətiyyət və əzmle həyata keçiririk. Bu uğurları və nailiyyətləri bize bəxş edən isə xalqımızın Dahi Lideri Heydər Əliyevdir. Nə qədər Azərbaycan dövləti və xalqı var Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin ideya və təklifləri, əsasını qoyduğu siyaset də yaşayacaq.

İLHAM ƏLİYEV

Böyük qələbənin zirvə nöqtəsi

Torpaqlarımızın erməni işgalindan azad ediləsi ilə 200 illik ərazi itkilərinə son qoyuldu

Azərbaycan ordusu Ali Baş Komandan, Fətəh Sərkərdə İlham Əliyevdən torpaqlarımızın azad edilməsi əmrini aldı. Ermənistan Azərbaycanın sürətli hücumu qarşısında cəmi 44 gün davam getirə bildi, düşmən diz çökdü, ağ bayraq qaldırdı. Azərbaycan, Rusiya prezidentləri və Ermənistan baş naziri tərefindən noyabrın 10-da imzalanan üçtərəfli bəyanat Azərbaycan tarixinin ən böyük diplomatik qələbəsini təsdiq edən gündür. Üçtərəfli bəyanata əsasən Qarabağın heç bir xüsusi statusu olmayaçaq. Dağılıq Qarabağ Muxtar Vilayəti də tarixə qovuşdu. Bu bəyanat mahiyyət etibarile Ermənistanın kapitulyasiyasıdır. Döyüş meydanında darmadağın edilən Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın Azərbaycan Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin münaqışının ilk günlərindən bəyan etdiyi şərtləri qəbul etməsi ilə neticələndi.

Noyabrın 10-da şanlı qələbəmizin təsdiqi olan üçtərəfli Bəyanatın imzalanması mündəsinə xalqa çatdırırcən Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, Azərbaycan xalqı bir daha göstərdi ki, ne qədər böyük xalqdır, ne qədər vətənpərvər xalqdır, ne qədər dəmir iradəye malik olan xalqdır: "30 ilin əziyyəti, 30 ilin ümidi, 30 ilin ezbabları xalqımızı sindirmədi, iradəmizə heç bir mənfi təsir göstərmədi. Əksinə, biz dəha da bütövləşdik, daha da metinləşdik, daha da gücləndik, özümüzü topardıq, dedik ki, artıq yetər, biz bu işğala dözməcəyik. Mən mühərribədən əvvəl deyəndə ki, mən bilirəm nəyi ne vaxt etmək lazımdır, eminəm ki, xalqımızın mütləq eksəriyyəti başa düşürdü mən nəyi nəzərdə tuturam və sebirlə bu günü gözləyirdi, mənə inanırdı, Prezident kimi, Ali Baş Komandan kimi inanırdı, gözləyirdi və bu gün geldi" söyləyən dövlətimizin başçısı İlham Əliyev bu fikirlərin davamı olaraq bildirmişdir ki, "Dedik yetər artıq, bu əsərat yetər! Bizim şəhərlərimiz əsərat altında ne qədər qalacaq?! Mənbur düşmən bizim təbiətimizi ne qədər murdarlayacaq, bizim torpağımızda gəzəcək, yeyəcək, içəcək, rəqs edəcək, bizi təhqir edəcək. Dedik ki, düşmənə yerini göstərcəyik, düşməni torpaqlarımızdan qovacaqıq və qovduq da!"

Qələbə paradi qürurlu xalqımıza anlar yaşatdı

Haqqımız olan qələbə təntənəli şəkildə qeyd olunmalı idi və oldu da. Noyabrın 10-da dostları sevindirib, düşmənləri xar edən qələbə paradi keçirildi. Bu parad həm de işğal altında olmuş torpaqlarımızın 30 il hə-

Müxtəlif xarici qüvvələrin siyasi, hərbi dəstəyinə arxalanan erməni terror dəstələri daim azərbaycanlılara qarşı soyqırımı aktları həyata keçirib. Sovet dönməsində bu cür erməni vəhşilikləri qismən də olsa ara versə də, sovetlərin dağılması ərefəsində yenidən öz vəhşi emməllərini bərpa edib, davam etdirdilər. Nəticədə Azərbaycanın torpaqları işğal edildi, yüz minlərlə insan öz doğma yurdunuvasından didərgin salındı, kənd və qəsəbələr, şəhərlər darmadağın edildi. Bu vəhşi, qəsəbək siyaset 30 il davam etdi. BMT-nin və digər beynəlxalq təşkilatların Azərbaycan torpaqlarının azad edilmesi haqqında çıxartdığı qətnamələr və qərarları Ermənistan icra etməkdən imtina edirdi. Danışıqlar, aparılan beynəlxalq müzakirələrdə nəticə vermirdi. Ermənistanın indiki və keçmiş rəhbərliyi açıq şəkildə Azərbaycanın işğal altında olan torpaqlarının geri qaytarılmasının mümkünsüzlüyündən danışıldır.

2019-cu ilin martında Ermənistanın müdafiə naziri David Tonoyan ABŞ-a səfəri zamanı erməni diasporu ilə görüşdə Ermənistanın "səngər müdafiəsi" strategiyasından "aktiv əngelləmə" strategiyasına keçidiyi bəyan etmişdi. Nitqində "hücum imkanlarını genişləndirək" ifadəsini işlədən Ermənistan müdafiə naziri bəhs etdiyi strategiyani "yeni erazilər uğrunda yeni mühərribə" adlandırmışdı. Daha sonra Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan separatçı rejimi danışıqlar masasına oturtmaq niyyətilə sülh danışıqlarının formatını dəyişdirməyə cəhd etmişdi. Belə ki, keçən ilin avqust ayında işğal olunmuş Dağılıq Qarabağ ərazisində səfəri zamanı

Paşinyan, "Qarabağ – Ermənistandır, nöqtə" tipli populist bir cümle söyləmiş və buna görə, həm Azərbaycan, həm də beynəlxalq təşkilatlar, əsasən də, ATƏT-in Minsk qrupu tərefindən təqdim olunmuşdu. 2016-cı ilin aprel döyüşlərində Azərbaycan ordusunun Ermənistanın silahlı qüvvələrini darmadağın edərək bir sıra eraziləri azad etməsidə Ermənistanın hakim rejimini tutduğu mövqeyini dəyişmədi.

Tovuzda törədilən erməni təxribatı Ermənistan üçün faciə ilə bitdi

Təxribatlar törətmək və bununla sərhədə gərginlik yaratmaq Ermənistanın əsas hədəf və məqsədlərindən idi. 2020-ci ilin iyulun 12-də Ermənistanın silahlı qüvvələri artilleriya və iriçaplı silahların köməyi ilə Tovuz rayonunun Ağdam kəndi istiqamətinde Azərbaycan silahlı qüvvələrinin Azərbaycan-Ermənistan sərhədindəki mövqelərinə hücuma keçdilər. Lakin Ermənistan və onun havadarları ağır məglubiyətə üzləşdilər. Erməni terrorçu dəstələr Azərbaycan ordusunun sərt cəza əməliyyatı nəticəsində bütün mövqelərdə sarsıcı zərbələr aldı. Hərbi texnika və canlı qüvvə baxımından ağır itkilər vererək, əski mövqeyinə qayıtdı. Tovuzun istiqamət seçilmesinin səbəbi o idi ki, Ermənistanla dövlət sərhədi aktiv hərbi münaqışə zonası hesab olundığından, orada Azərbaycan hərbi qüvvələrinin əsas hissələri cəmləşməyib. Ermənistanın təxribatları, sərhəddə qarşılama yaratması səngimək bilmirdi. Demək olar ki erməni təxribatları ardıcıl xarakter daşıyırırdı.

Nəhayət 2020-ci ilin sentyabrın 27-də

rətində olduğu Qələbə paradi oldu. "Azadlıq" meydanında keçirilən Qələbə Paradında 3000 nəfərdən artıq şəxsi heyət, 150-dək hərbi texnika, o cümlədən silahlanmaya yeni qəbul edilmiş müasir hərbi texnika, raket və artilleriya qurğuları, hava hūcumdan müdafiə sistemləri, eləcə də hərbi gəmi və katerlər nümayiş etdirildi. Parada, həmçinin, Vətən Müharibəsi zamanı Azərbaycan Ordusunun darmadağın etdiyi düşməndən elə keçirdiyi hərbi qənimətlərin bir qismi də nümayiş olundu. Parlaq qələbə ilə Azərbaycan dünyaya sübut etdi ki, özünün pozulmuş hüquqlarını özü bərpa etmək gücündədir. Azərbaycan Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan Cənab İlham Əliyevin dediyi kimi, atılan addımlar bütün bir məqsədi güdürdü ki, qısa müddət ərzində az itkilərlə düşmənə elə sarsıcı zərbə vuraq ki, düşmən məcbur olub torpaqlarımızdan çıxışın: "Döyüş meydanında qazanılmış qələbelər siyasi müstəvidə də qələbənin qazanılmasını şərtləndirdi. Əgər döyüş meydanında biz bu qəlebəni qazanmasaydıq, inanıram ki, işğalçı qalan torpaqlar dan çıxacaqdı. Necə ki, torpaqlarımızı 30 ilə yaxın müxtəlif yollarla işğal altında saxlamağa can atan düşmən bu işğalı əbədi etmək istəyirdi, biz danışıqlar yolu ilə də heç bir nəticə əldə edə bilməzdik. Biz bu mühərribəni şəhidlərimizin canı-qanı bahasına, hərbiçilərimizin rəşadəti hesabına, dövlətimizin siyaseti hesabına qazanmışıq".

Söz yox ki, qələbelərimizin təməli sentyabrın 27-də qoyulsada demək olar ki, 8 noyabr 2020-ci il Qarabağımızın incisi Şuşanın azad ediləməsi ilə Qarabağa qovuşduğumuz tarixdir.

"Noyabrın 8-i xalqımızın tarixinde əbədi qalacaq. Noyabrın 8-də qədim Şuşa şəhərimizi düşməndən azad edərək Azərbaycan parlaq qələbə qazandı. Şuşanın işğaldən azad edilməsi böyük qəhrəmanlıq, peşəkarlıq, milli ruh tələb edirdi. Azərbaycan hərbiçiləri bütün bu ülvə xüsusiyyətləri nümayiş etdirmişdir". Bu sözləri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Şuşa şəhərində çıxışı zamanı bildirib. Artıq Şuşa azaddır. Bu şəhər sakinlərinə qucaq açıb. Artıq bu gün Şuşada yeni bir heyət başlayıb. Ali Baş Komandan İlham Əliyev noyabrın 8-də Şəhidlər xiyabanında Azərbaycan xalqına Şuşanın azad edilməsi mündəsinə verərkən çıxışının sonunda dediyi sözləri xatırladıb: «Əziz Şuşa, sən azadsan! Əziz Şuşa, biz qayıtmışıq! Əziz Şuşa, biz səni dirçəldəcəyik! Bu gün eyni sözləri təkrarlayıram. Şuşa bizimdir! Qarabağ Azərbaycandır!».

"Laçın" sərhəd keçid məntəqəsinin yaradılması Qarabağdakı terrorçuların sonu oldu

Ermənistanın məglubiyətindən sonra hesab etmək olar ki, bölgəyə sülh gelecek, separatizm, terrora son qoyulacaq. Lakin Ermənistandakı revanşist qüvvələr, o cümlədən 30 il ərzində Ermənistandan hakim rejimine hərbi, siyasi, maliyyə yardımçıları göstəren xarici qüvvələr regionda sabitliyin yaranmasına imkan vermedilər. Məhz Ermənistana göstərilən siyasi hərbi, dəstək nəticəsində Azərbaycanın sərhəd bölgələrində ardıcıl erməni təxribatlar baş verdi.

Baxmayaraq ki, 2021-ci ilde Azərbaycan və Ermənistanda sərhəd delimitasiyası üzrə işçi qruplar yaradılmışdır. İşçi qrupunun vəzifəsi bölgədə sabitliyə nail olunması və sərhədlerin delimitasiyasını həyata keçirmek idi. 2022-ci ilin sentyabrında erməni terror dəstələri Azərbaycanın sərhəd bölgəsinə xain hücum teşkil etdilər. Lakin Azərbaycan ordusu hückumun qarşısını alaraq yüzlərle erməni mehv etdi, coxsayı hərbi texnikanı sıradan çıxardı. İrəvandakı hakim rejimin tapşırığı ile Qarabağdakı erməni separatçıları ara-sıra orduyuza qarşı terror əməllərinə cəhdərər göstərdilər. 2023-cü ilin martında Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində yerleşen Ermənistən silahlı qüvvələrinin birləşmələri, qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələri Şuşa istiqamətində təxribatlar törətmış, aprel və may ayında isə şərti dövlət sərhədi istiqamətində Azərbaycan Ordusunun mövqeləri atəş tutulmuşdur. Qarabağdakı

erməni separatçılara silahı yera qoymaq və təslim olunmaları üçün xəbərdarlıqların edilməsinə baxmayaraq nəticə olmadı. Arayik Artunyan, Vardanyan, Saakyan, Qukasyan və digər separatçılar ordumuza və mülki əhaliyə qarşı terror əməllərini həyat keçirirdilər. "Ferrux", "Qisas" və bu kimi digər hərbi əməliyyatlar belə, separatçılar üçün dərs olmadı. Əksinə xarici güçlərə arxalanaraq humanitar yonlu "Laçın" yolundan hərbi yüklerin daşınmasını təşkil edir, mülki insanlarımıza atəş açırdılar.

Təbii ki, separatizm uzun çəkə bilməzdi. Nəhayət, bütün bu qanunsuz əməllərin qarşısının alınması üçün 2023-cü il aprelin 23-də Azərbaycan Dövlət Sərhəd Xidməti 10 noyabr 2020-ci il tarixli üçtərəfli bəyanata zidd olaraq Ermənistəndən Azərbaycan ərazisində olan qeyri-qanuni erməni silahlı dəstələri üçün canlı qüvvə, silah-sursat, mina, eləcə də digər hərbi təyinatlı vasitələrin daşınmasının qarşısının alınması məqsədilə Ermənistən ilə sərhəddə, Laçın-Xankəndi yolunun başlanğıcında "Laçın" Nəzarət-Buraxılış Məntəqəsi yaradıldı. Bununla da separatçılara Ermənistəndən silah sursat daşınmasının qarşısı alındı. Lakin Xankəndidəki terrorçu dəste hərəkətə keçərək orduyuza qarşı açıq terror aktları həya keçirməyə cəhd göstərdi. Bu zaman Azərbaycan sərt cəza tədbirləri həyata keçirməyə məcbur oldu.

Xankəndidə üçrəngli bayraqımızın dalğalanmasının təmin edildiyi tarixi gün

2023-cü il sentyabrın 19-da başlayan və 23 saat çəkən lokal antiterror tədbirləri ilə separatizm

tamamile məhv edildi. Xankəndi şəhərində və ətraf ərazilərdə Azərbaycanın üçrəngli bayraqının dalğalanması təmin edildi. Hərbi cinayetkarların əsas başçıları isə hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən həbs edilərək istintaqa təhvil verildi. Onlara qarşı terrorizm, terrorçuluğu maliyyələşdirmə, qanunla nəzərdə tutulmayan silahlı bir-ləşmə və qruplaşmalar yaratmaq, terrorizm məqsədilə təlimlər keçirmək ittihamları irəli sürürlüb. Artıq onların məhkəməsi keçirilir. Məhkəmənin ədalətli qərar verəcəyi isə şübhəsizdir. Azərbaycan antiterror tədbirlərinə start verərən tamamilə beynəlxalq hüquq norma və prinsiplərinə, eləcə də ölkəmizin Konstitusiyasına arxalanmışdır. Qanunlara gör, ölkə daxilində ərazilərin bölünməsinə, terror aktlarına cəhdərər qatı cinayət hesab olunur. Cinayətkar isə heç bir halda cəzasız qala bilməz.

Azərbaycan lokal antiterror tədbirləri ilə separatçıları zərərsizləşdirməyə nail oldu. Cəmi 23 saat çəkən əməliyyatın gedisiində separatçılar və onların əlaltıları sağ qalmaq üçün ağ bayraq qaldırıldılar. Onlar Rusiya sülhməramlılarının komandanlığının vasitəciliyi ilə hərbi əməliyyatların tam dayanırdırmasının yalvardılar. Bundan sonra Azərbaycan ərazisindəki qeyri-qanuni silahlı qüvvələrin tərəsilə olunması prosesi başlanıldı. Ermənistən əhaliyinin nümayəndələri ilə Azərbaycan həkimiyəti arasında 21 sentyabr tarixində Yevlax şəhərində keçirilən görüşdə qondarma rejimini buraxılması qeyd olundu və az sonra və yerinə yetirildi. Terrorcu rejim buraxılması ilə ermənilər bölgəni tərk etməyə başladılar.

Bu gün işğaldən azad edilən ərazilərimiz sakit və rahat nəfəsələr. Çünkü 30 idən sonra bölgəyə o yerlərin əsl sahibləri qayıdır. Minlərlə keçmiş məcburi köçkü dövlətin hazırladığı və çox böyük uğurla həyata keçirdiyi "Böyük Qayıdış" programının icrasına uyğun olaraq Şuşaya, Xocalıya, Laçına, Füzüliyə, Ağalı, Talyış, Zabux və digər bərpə edilən yurd yerlərinə qayıdır. Bu qayıdış bölgəyə yeni həyat, quruculuq, abadlıq gətirir. Fəxarət edilən, qürur duyulan tarixi günləri bizlərə yaşatdıığına görə, Ali Baş Komandan, Fateh Sərkərə, Prezident İlham Əliyev və Müzəffər Azərbaycan Ordusuna min dəfələrlə teşəkkürler edirik.

İLHAM ƏLİYEV

Vahid tələbə kartındaki güzəştlər niyə tələbələrin işinə yaramır?

""TələbəPlus" kart ilə bağlı söhbətlər gedəndə, "TələbəPlus" kartı ictimaiyyətə təqdim olunanda bununla bağlı biz açıqlama vermişdik. Bəzi detalları bildirmişdik". Bu sözləri SIA-ya açıqlamasında təhsil eksperti, STM səməkdaşı Elmin Nuri deyib.

O bildirib ki, dünyanın her bir yerində "TələbəPlus" kartına oxşar vahid tələbə güzəşti kartının varlığı hələ işin hamısı deyil: "Vahid tələbə güzəşti kartının, Azərbaycanda "TələbəPlus" adlanan xüsusi vəsiqənin önemini arturan detallar, onun kəmiyyət və keyfiyyət göstəricisidir. Məsələn, "TələbəPlus" kartı hər tələbəyə verilir. Əgər onu dəstəkləyən şirkətlərin sayı azdırsa, onu dəstəkləyən şirkətlərin təqdim etdiyi, təklif etdiyi güzəşti payı azdırsa, deməli, onun kəmiyyət və keyfiyyət göstəricisi zəifdir. Bu baxımdan biz "TələbəPlus" kartının önemini artırmaqdan ötrü

onun kəmiyyət və keyfiyyət göstəricisine xüsusi yol ayırmalıq. Bu istiqamətdə, təhsilin inkişafı istiqamətinde müəyyən işlər aparılır. Elə mexanizm var ki, fonddan da asılı deyil. Şirkət təklif edir ki, tələbə üçün təklif etdiyi güzəşti paketi 10%-dən çıxmamalıdır. Bu, artıq onun seçimi midir. Bu zaman təhsilin inkişafı fondu məcburiyyət qarşısında qalaraq, partnyoru itirməmək üçün 10% ilə razılaşır. Restoranlarda, geyim mağazalar şəbəkəsində, əsasən faiz cıvarında güzəştlər tətbiq olunur.

Dünyanın hər yerində vahid tələbə güzəşti kartının əsas göstəricisi ictimai neqliyyatla bağlıdır. İctimai neqliyyatda da 10% deyil, bir çox ölkələrdə 50%, bir qism ölkələrdə isə 100% güzəşti tətbiq olunur. 50% tətbiq olunan ölkələrin sayı çoxdur. Bizim tələbələr üçün ictimai neqliyyatda 50% güzəşti olunması bir çox başqa güzəştlərdən daha önemlidir. Tələbəlik dörd ildir, çətin dövr olması ilə yanaşı həm de maraqlı dövrdür. Gəncliyin ən qaynar, əyləncəye ehtiyac olunan dövrüdür. Burada başqa istiqamətdə güzəştlərin olmasına qəti qarşı deyiləm. Olmalıdır, sadəcə faizlər 10%-dən qalxmalıdır".

Söylü Ağazadə

Əməkdar artist, Prezident mükafatçısı və Azərbaycan Dövlət Milli Gənc Tamaşaçılar teatrının aktyoru Elnur Kərimovun SIA-ya olan müsahibəsinə təqdim edirik:

- Mütəsir dövrə görkəmli sənət xadimlərimizin az tanınmasının səbəbləri nələrdir?

- Yetəri qədər araşdırma aparılmış. Bizim əlimizdə informasiya bolluğu var və biz bu bolluqdan istifadə edə bilmirik. Şou xarakteri daşıyan, müvəq-

əlde etməkdə istekli olmalıdır. Tamaşalarla, filmlərlə bunları təbliğ etməliyik. Azərbaycan dövlət Milli Gənc Tamaşaçılar Teatrı repertuarında canlandırılan "Kod adı: V.X.A." əsə-

"Bu barədə gəncliyi qınamağıın tərəfdarı deyiləm"

qəti təsir müddəti olan məlumatlara daha çox üz tutulur. Bu barədə geniş araşdırma aparılır və ya heç aparılmır. Bu sənətin inkişafında əməyi olan bir çox sənətkarın adı çəkilmir. Bu barədə gəncliyi qınamağıın tərəfdarı deyiləm. Gənclər onlara təqdim edilən məlumatdan behrələnlərlər.

- Sənət xadimlərimizi və görkəmli sənət nümunələrimizi xatırlanması üçün hansı addımları ata bilərik?

- Əlimizdə olan informasiya bolluğundan istifadə etməliyik. Nə qədər ki, bir çox sənətkarın övladları, nəvələri sağdır, onlara yaxınlaşış məlumat ala bilərik. Biz də araşdırmaq, məlumat

rində repressiya illərində qadın ziyanlılarından, onların məruz qaldığı işgəncələrdən, şərqi ilklərindən bəhs edilir. Bu tamaşaçada Azərbaycanın neçə mərd, cəsur qadınlara sahib olduğu mesajı verilib. Bütün bu araşdırma lər Mehriban Ələkbərzadə edib. Bu tamaşalara həmin şəxsiyyətlərin nəveləri, nəticələri gəlib baxıblar. Bu kimi çağırışlar çox olmalıdır ki, tariximiz, xadimlərimiz haqqında geniş anlayışımız olsun.

- Bu barədə ən çox vəzifə kimin üzərinə düşür?

- Bu barədə hər birimizdən öhdəliyi var. Araşdırma etməliyik və məlumatlara açıq olmalıyıq. Sənətkarların obrazları ilə

yanaşı həyatları barəsində də məlumatların təqdim edildiyi verilişlər çoxalmalıdır. Sənət əsəri meydana gətirən zaman bunu sırf maliyyə xətrinə etməmək lazımdır. "Leyli və Məcnun" operası canlandırılan zamanı düşünenlər olub ki, opera vəstesilə pul qazanırlar. Həmin şəxslər fikirləşib ki, biz də opera yazaq və pul qazanaq. Lakin sənətkarlarımıza bununla razılaşmamış və vurğulayıblar ki, bu sənət deyil, bunlar tarixdə qalmayacaq, "Leyli və Məcnun" isə tarixdə qalacaq. Sənətkarlarımıza və sənət əsərlərimizə sahib çıxmali, onları nümayiş etdirməliyik.

Ayaz Zeynalzadə

Yanvarın 31-də Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) Veteranlar Şurası, partiyannın Gənclər Birliyi və Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin birgə təşkilatçılığı ilə 2 Fevral - Azərbaycan Gəncləri Günündə həsr olunmuş "Gəncliyin formalaşmasında milli-mənəvi dəyərlərin rolü" mövzusunda tədbir keçirilib.

Əvvəlcə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin foyesiindəki büstü önünə gül dəstələri qoyulub, dahi şəxsiyyətin əziz xatiri ehtiramla anılıb.

Tədbirdə Ulu Öndər Heydər Əliyevin, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü ve suverenliyi uğrunda canlarını qurban vermiş şəhidlərin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib.

Cıxış edən YAP idarə Heyətinin üzvü, Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin rektor evəzi Vəzifə Əskərov hər bir ölkənin inkişafında təhsilin mühüm rol oynadığını bildirib. Azərbaycan təhsilinin inkişaf mərhələlərində bəhs edən V.Əskərov qeyd edib ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyətə gelişindən sonra bu

sahədə inqilabi dəyişikliklər baş verib.

YAP idarə Heyətinin üzvü deyib ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev hər zaman Azərbaycan gəncliyine böyük qayğı ilə yanaşıb. 2 fevral tarixinin Azərbaycan Gəncləri Günü elan olunması da dahi şəxsiyyətin gəncləre verdiyi dəyərin parlaq ifadəsidir. V.Əskərov bu gün dövlət gənclər siyasetinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyini, bunun nəticəsində Azərbaycan gənclərinin yeni-yeni nailiyyətlər qazandıqlarını bildirib.

YAP Veteranlar Şurasının sədri, partiyanın idarə Heyətinin üzvü Arif Rehimzadə çıxışında Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Azərbaycan gəncliyinə qayğılarından etrafı bəhs edib: "Ulu Önderin 1997-ci ildə imzaladığı Fermana əsasən, fevralın 2-si Azərbaycan Gəncləri Günü

"Gəncliyin formalaşmasında milli-mənəvi dəyərlərin rolü"

elan edilib. Həmin vaxtdan etibarən belə bir gün MDB məkanında və Şərqi Avropa ölkələri arasında ilk dəfə olaraq Azərbaycanda qeyd edilməyə başlanıb.

YAP Veteranlar Şurasının sədri bildirib ki, bu gün Azərbaycanda yüksək intellektual səviyyəyə, vətənpərvərlik hissəsinə və milli düşüncəyə malik gənclər formalaşıb: "Prezident İlham Əliyevin gənclərin potensialının gerçəkləşdi-

YDƏR ƏLİYEV

rilməsinə, onların vətənpərvər, savadlı kadr kimi yetişməsinə hədəflənmiş uzaqqorən siyaseti gənc nəslin ictimai-siyasi həyatda rolunun artmasına, bütövlükde, kreativ gəncliyin formalaşmasına şərait yaradıb. Bunun nəticəsində Azərbaycan gəncliyində özünə, öz gücünə və istedadına inam artıb. Eyni zamanda, gənclərimizin milli-mənəvi dəyərlərimizə sadıqliyi və yüksək ehtiramı xüsusi vurgulanmalıdır".

Cıxış edən YAP Veteranlar Şurasının üzvü Dilarə Seyidzadə

qeyd edib ki, müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu, xalqımızın xilaskarı Heydər Əliyevin tarixi xidmetləri misilsizdir: "Ulu Öndər Heydər Əliyev həm SSRİ dönməndə, həm də müstəqillik illərində ölkəmizə rəhbərliyi dövründə xalqın rifah halının daha da yaxşılaşdırılması, respublikamızın tərəqqisinin təmin olunması və digər ictimamətlərdə tarixi əhəmiyyətə malik olan əvəzolunmaz işlər görülüb. Bu gün müasir müstəqil Azərbaycan Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ideyaları əsasında inkişaf edir".

D.Seyidzadə gəncləri Ulu Öndər Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik irlərini dərinlən öyrənməyə, Onun qurduğu müstəqil Azərbaycanı daim qorumağa çağırıb.

YAP Veteranlar Şurasının üzvü Prezident İlham Əliyevin gənclərə yüksək qayğılarından bəhs edib. O qeyd edib ki, bu gün həyata keçirilən məqsədyönlü gənclər siyaseti Azərbaycanın parlaq gələcəyinə xidmət edir. YAP Gənclər Birliyinin sədri Bəxtiyar İslamov Ulu Öndər

Heydər Əliyevin müəyyənləşdiriyi dövlət gənclər siyasetinin tarixi önem daşıdığını bildirib. Onun sözlərinə görə, Prezident İlham Əliyevin ölkəye rəhbərliyi dövründə Azərbaycan gəncliyinin inkişafı keyfiyyətcə yeni mərhələyə qədəm qoyub.

Gənclərin yüksək vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə edilməsinin xüsusi əhəmiyyət daşıdığını deyən B.İslamov qeyd edib ki, rəşadətli Azərbaycan Ordusunun sıralarında Vətən uğrunda mətanətlə vuruşan qəhrəman gənclərimiz öz adlarını xalqımızın ən yeni tarixinə qızıl hərflərle yazdırıllar. "Həmin gənclərin mütləq əksəriyyəti Azərbaycan Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin ölkəmizə rəhbərliyi dövründə formalaşıblar. Gənclərimiz Vətən uğrunda döyüşlərə yanaşı, arxa cəbhədə də yüksək fəallıq göstərib, ölkəmizlə bağlı həqiqətlərin, Ermənistan əzəli torpaqlarımızda törətdikləri vandallıq aktlarının beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılmasında fəal iştirak ediblər. Beləliklə, gənclərimiz bu mütədəs mübarizədə milli dəyərlərimizə nə qədər sadiq olduğunu bir daha təsdiqlədilər", - deyə YAP Gənclər Birliyinin sədri vurğulayıb. Daha sonra 300-dən artıq gəncin iştirak etdiyi tədbir interaktiv formada davam edib, gənclərin sualları cavablandırılıb. Tədbir Yeni Azərbaycan Partiyasının Himminin səsləndirilməsi ilə başa çatıb.

Azərbaycan gəncləri nə istəyir?

2fevral Gənclər Günü 1997-ci ildə prezident Heydər Əliyevin sərəncamı ilə təsdiq olunub. Bu, Heydər Əliyevin gəncliyə göstərdiyi diqqət və qayığının bir nümunəsi idi. Gənclər Günü MDB məkanında və Şərqi Avropa ölkələri arasında ilk dəfə olaraq Azərbaycanda qeyd olunub. 1996-ci ilden başlayaraq Azərbaycanda Gənclər Günü qeyd olunan dan sonra digər MDB ölkələrində və Şərqi Avropa dövlətlərində də bu gün qeyd olunmağa başlandı. Azərbaycanda hər il Gənclər Gündə bütün ictimamətlər üzrə fəaliyyət göstərən gənclər yekun hesabat verirlər. SIA mövzu ilə bağlı Azərbaycan gəncləri nə istəyir? gənclərin dünyagörüşü və savadı siz qane edirmi, narazı olduğunuz sahələrde siz hansı dəyişikliklər edərdiniz-kimi suallarla şəhər sakınları arasında sorğu keçirib.

Şəhər sakini Mehri Balabəyova: "Bu dövrün gənclərinin savadı məni çox da qane etmir. Çünkü bu, təhsil sistemi ilə bağlıdır. Təhsil sisteminde ezbərciliyə çox önem verilir. Hami öz ixtisası ilə bağlı fənləri mənimseməyir, digər fənlər qalır. Birinci və dördüncü qruplar tarixə, coğrafiyaya çox önem vermir. Bu fənlər dünyagörüşünün əsas sahələrindən. Mən gənc olaraq təhsilimi en yaxşı şekilde davam etdirmək, xarici ölkələrə getmək, yiyələndiyim peşə üzrə yaxşı mütexəssis olmaq istəyirəm".

Şəhər sakini Abdulla Ruzi: "Əslinde gənclərdən razıyam. Özüm də gəncəm. Sadəcə çox yaxşı olardı ki, ancaq Bakıda belə yüksək səviyyə olmasın, digər iri şəhərlərimizdə də inkişaf olsun. Gəncə de Bakıdan sonra ikinci böyük şəhərdir. Lakin oradakı gənclər Bakıya gəlmək isteyirlər. Çünkü Bakıda əyləncə mərkəzləri, maraqlı yerlər var. Çox istərdim ki, bütün gənclər bu imkanlardan istifadə edə bilsinlər. Bütün dünyadakı gənclər nə istəyirlərə, bizim

gənclərimiz də onu istəyirlər. Yüksək səviyyədə təhsil almaq, heyatları gözəl keçsin istəyirlər. Gənclərin dünyagörüşü yüksək səviyyədə ola bilər. Bizim gənclərimiz düşünürər ki, oxuyub iş tapmaq ən vacib şeydir. Amma, mənəcə, o deyil. İnsan özünü də yüksək səviyyəyə qaldırmalıdır".

Şəhər sakini Sadiq Eyyubov: "Dövlətin gənclərə qayğılarından razıyam. Tələbəyəm, boş vaxtlarında dostlarımıla görüşürəm, əyləncə məkanlarına gedirik. Hələ ki, monoton həyatından naraziyam. Daha maraqlı həyat yaşamaq istəyərdim. Dostlarla rayonlara getmək maraqlı olardı. Amma dərslərə görə vaxt məhdudiyyəti var. Bir az da maddi problemlər var. Bu olmasa dostlarla görüşüb rayonlara üz tutmaq olar. Həm işleyib, həm de oxumağa müxtəlif yanaşmalar mövcudur. Mən görə çətidir, cüntü dördüncü kursam, magistraturaya da hazırlaşram. İnanıram ki, gələcəkdə hədəflərimə çataram".

Şəhər sakini Nihad Hidayətov: "Gənclərin dünyagörüşü və savadı məni qane edir. Ön cəbhədə əsgərlərimiz dayanıb. Onlar da gəndir, onlar olmasa, Vətəni kim müdafiə edər? Dövlət maddi, mənəvi təminat baxımdan dövlət gəncləre çox kömək edir. Rayonlarda yaradılan idman məktəbləri və sair hamısı gənclərin inkişafı üçündür. Mən işleyirəm, həm də musiqiye maraqlıım. Aylıq əməkhaqqı yaxşıdır. İş insanın cövheridir. Gənclər istəyər ki, təhsilini bitirdikdən sonra yaxşı iş tapsınlar".

Şəhər sakini Ceyran Məmmədi: "Fikirləşirəm ki, texnologiyanın inkişaf etdiyi dövrde gənclərin rolu böyükdür. Onlar bir çox uğurlara imza atacaqlar. Düşünürəm ki, gələcək gənclərin əlinədir. Gənclər Azərbaycanda hüquq və vəzifələrini yaxşı izah etmək və bunun qarşı tərəfdən anlaşılması isteyirlər. Təhsildə və ölkəmizin inkişafı barədə uğurlara imza atmaq isteyirlər.

Bunun üçün də onlara yol açılmasını istəyirəm. Yaxşı olar ki, gənclər dəhaçox öyrənərlər, daha çox kitab oxusunlar. Bununla bağlı kurslar var, tərcümə proqramları var, bununla da gələcəklərini dəhaçxi inkişaf etdirəcəklərini düşünürəm. Azərbaycanda da təhsil o qədər də inkişaf etməyib. Bununla bağlı dəhaçxi biliyi yiyələnsələr təhsilimiz yaxşı olar. Bizdə digər ölkələrin hər şeyini kopyalamalıq var. Bizim ölkəmizin mentaliteti, xarakteri başqadır. Gərək ona uyğunlaşdırılsın".

Şəhər sakini Qabil Seyidov: "Gənclərin

hərəsinin öz arzusu var. Biz ağsaqqallar onların xoşbəxt olmasını istəyərik. Gənclərin dünyagörüşü və savadı məni qane edir. Gənclərimiz dəhaçxi xalqların ənənələrinə üstünlük verirler. Mənəviyyatımızdan uzaqlaşırılar. Bəzən görürəm ki, ictimai nəqliyyatda yaşılı insanlar ayaq üstə qalıblar, gənclər özlərini görməzliyə vururlar. Amma digər mövzularda gənclərdən razıyam. Vətənpərvədlər, xırda məsələləri çıxsaq, digər şeylərdə razıym, xoşbəxt olsunlar".

Söylü Ağazadə

Gənclik insan həyatının xəzinəsidir. Bu xəzinənin qiymətləndirilməsinə görə insan ya böyük sərvət – kamıl ömür əldə edir, ya da faciəvi qocalıq yaşayır. Gənclər hər dövrə və hər coğrafiyada xalqların ən qiymətli sərvəti olub. Gəncliyin dəyəri həm də ona görə böyükdür ki, o, keçmişlə gələcək arasında körpünün yaradılmasına xidmət edir, ənənələrlə ilə yeniliklər arasındakı körpüdür, öz keçmişini gələcəyə daşıya biləcək ən mühüm vasitədir. Yenilikçi, ixtiraçı gənclik milli və mənəvi dəyərlərə görə təbiyyə alıqdan sonra o gələcək möhkəm olmağa məhkum olacaq.

Əslində, keşf olunması gözləyən en böyük dəyərlərimizdən biri də gənclərdir. Gənclik öz yolunu və həyat tərzini təyin etməyin başlangıç dövründür. Bəşəriyyət cəmiyyət kimi formalaslaşmışa başladığı vaxtdan gəncliyə xüsusi ənənə verib. Bütün dillərdə gənclərlə bağlı hikmətli sözler deyilir, bütün müdriklər gənclərin gələcəyə körpü olması barədə danışır, mənəvi dəyərlərə ənənə verilərək təbiyyə olunmalarını əsas tutub, bütün xalqlar vətənpərvərliyi onların timsalında təbliğ ediblər.

Millətçilik ideallarında millətin gələcəyi onlara tapşırılır, sosializm öz gələcəyini bu ideyalara sadıq gənclərdə görür, dövlət öz siyasi kursunun təbliğini potensial vəd edən gənclərə həvəle edir, milli-mənəvi ənənələrin təbliği onlar vasitəsi ilə həyata keçirilir. Çünkü gənclər cəlddir, temperamentlidir, parlaq gələcək vəd edirlər. Asanlıqla öyrənlər, öyrəndiklərini asan tətbiq edirlər. Gənclər həmisi yenilikcidiirlər, lakin bunun fonunda əger milli adet və ənənəye, vətənpərvərlik ideyalarına sadıq qalınaraq təbiyyə olunub-lara həm millətçiliyə, həm dövlətçiliyə, həm mənəviyyata, həm də vətənpərvərlik ideyalarına sadıqdırlər.

Bu gün hər kəsin qəbul etdiyi qəcılmasız bir həqiqət var ki, o da uşaqlarımızın yaşaya-cağı zaman bizim yaşadığımız zamandan çox fərqli olacaq. Bu baxımdan övladlarımızın malik olacaqları bılık, bacarıq və davranışları əlbəttə ki, valideynlərindən fərqli olacaq. Onlar yaradıcı, yenilikçi, ixtiraçı bir dövrə yaşayacaqlar, innovasiyanın bütün mərhələlərini keçəcəklər. Valideyn olaraq bizim borcumuzdur ki, innovativ gələcəyə övladımız öz mədəniyyətinə, adətinə vətəni-ne bağılı fərd kimi getsin.

Gənclərin ekseriyyəti elmi, texnoloji inkişafları yaxından izləmək və bunu sosial və iqtisadi faydaya çevirmək qabiliyyətinə malik olur. Bu bacarıqlarını cəmiyyətimiz üçün faydaya çevirəcək qazanc əldə etmək üçün dövlət onlara maksimum imkan yaratmalıdır. Gənclər adətən problemlərdən xəberdar olur, maraqların və araşdırma aparır, yaradıcı olur və təxəyyülünü inkişaf etdirir, həll yolları fikirləşir. Daha kreativdirlər, daha dinamikdirlər. Dayanımlılar, yorulmular, daim axtarışdadırlar. Təşəbbüskar, dəyişikliklərə və inkişafa açıq olan, eyni zamanda dəyərlərinə, milli kimliyinə sadıq olan gənclik yetişdirmək bizim dövlətə və cəmiyyə-

di, meydانlarda, mitinqlərdə çox sayıda gənc görünürdü. Dövlətimiz gənclərin ciyinləri üstündə inşa olundu desək, yəqin ki yanılmariq. Gənclərin prinsip, mənəvi dəyər, həyata baxış sistemi formalaslaşmağa başladı, yeni müstəqil gənclər təşkilatları yaradılmağa başladı. Bu da təbiidir, gənclik xalqın ümidi, onun inkişaf və tərəqqisinin əsas məyarı və barometridir, hər bir cəmiyyətin maddi və mənəvi tərəqqisi bilavasitə gənclər siyasetinin düzgün qurulmasından, təşkilinən və aparılmasından, sosial-mənəvi tərəqqidən asılıdır.

Dövlətin gələcəyini zəmanət altına almalılar üçün gənclərin yaxşı təhsil almaları şartdır. Bu günkü təhsil sistemi onlara innovativ bir gələcək vəd edirmi? Birmənalı olaraq deyə bilərik ki, yox. Əgər gənclərin gələcəyimiz olaraq formalaslaşmasını istəyirikse onların potensialını üzə çıxaracaq təhsil sistemi yaradılmalı və tətbiq edilməlidir. Inkişaf etmiş ölkələrdə qəbul edilməyen təhsil pro-

Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərini dərinlən və hərtərəfli öyrənməyi və mənim-səməyi tövsiyə edirdi. O deyirdi ki, gənclər milli dəyərləri, milli adət-ənənələri, dili, dini və tarixini bilməyən və mənimsəməyənər vətənpərvər ola bilməzler. O deyirdi: "Vətənpərvərlik tekce herbi xidmət deyil, Vətənə sadıq olmaq, doğma torpağı sevmək, onu müdafiə etməyi bacarmaq deməkdir. Vətənpərvərlik budur".

Azərbaycana ali herbi məktəblərin açılması isə milli hərbçi kadrların hazırlanmasında çox böyük bir iş idi. Bu məktəblərdən böyük generallar, hərbi mütəxəssislər yetişdi və onlar 1-ci Qarabağ müharibəsində Azərbaycan Ordusunun özəyini təşkil etdilər. Heydər Əliyevin Sovet dövründə yeni mərhələyə qədəm qoyan ölkəsi, doğma xalqı qarşısında ən böyük və misilsiz xidməti o idi ki, Azərbaycan 1991-ci ilin sonunda ittifaqdan ayrılib müstəqilliyini elan etdiyi vaxt respublikamız əvvəlcədən hazırlanan

Ümid sizədir ancaq, Azərbaycan gəncləri...

etə ən böyük xidmətimiz olar.

Bu gün bütün dünyada gənclərin konqresləri, seminarları, maarifləndirici mühazirləri və konfransları keçirilir. Həmçinin gənclərin fləşmobları, yaradıcılıq sərgiləri və digər tədbirlər təşkil olunur, müxtəlif ölkələrdə yaşayan gənclər bir araya gətirilir. Ümumiyyətə, bütün inkişaf etmiş ölkələrdə yeniyetmə və gənclərlə bağlı dövlət siyasetinin əsas prinsiplərinin müəyyənləşdirilməsi, gənclərin sosial-iqtisadi siyasetdə feal iştirakının təmin edilməsi prosesi prioritet məsələdir. Respublikamızın ictimai-siyasi həyatı, gənclərin sosial-mənəvi tələbatlarının ödənilməsi, onların formalaslaşması və layiqli vətəndaş kimi formalaslaşması üçün əlverişli şərait yaradılması üçün də bu mühüm məsələdir.

Etiraf edək, 90-cı illərin əvvəllərində, SSRI-də yeganə gənclər təşkilatı olan kom-somolun fəaliyyəti dayandırıldıqdan sonra gənclər mənəvi boşluğa, böhrana düşdülər. Çay evlərində gün keçirən, bekar gezən gənclər ordusunun yaranma təhlükəsi hiss olundu. Amma müstəqilliyin ilk illərində ictimai-siyasi fəallıq gənclərdən də yan keçmə-

qları ilə şagirdlər üzərində dəlləklik edən təhsil sistemimiz bunu onlara borcludur. Effektiv öyrənmə və imkanları özündə ehtiva edən dinamik özül yaradılmalıdır. Fərqlilik yaratmaq adı ilə naməlum təhsil programlarını tətbiq edib uşaqların beynini qarşıdırmaq yerinə effektiv üsullar təpilməlidir. Gənclərin yalnız təhsil yox, həm də təlabat olan peşələrə yiyələnmələri üçün stimul verilməlidir. Peşə təhsili almaq üçün onlara səhbətə aparılmalı, peşəkar xarrat, bənna, dəmirçi, pinəçi, qənnadçı, dərzi kimi işlərdə yaxşı əməkhaqqı vəd edilməlidir.

Gənclərin analitik və düşünmə qabiliyyətini inkişaf etdirməsi və uğur qazanması üçün onların qarşısındaki maneələri aradan qaldırmaq lazımdır. Ölkəmizdə nə qədər gənc dərsdən əlavə her hansı beynin inkişafı vəd edən layihələrə, təlimlərə qoşula bilir? Bunun üçün maddi və mənəvi imkanı, şəraitləri olmur? Gələcək həyatına hazırlıq mərhələsində olan gənclər ahil və qocalıq çağları-na hansı yatırımı edə bilirlər?

Ulu öndər Heydər Əliyev gənc nəslin əxlaqi təbiyyəsi məsələlərinə xüsusi diqqət yetirir, gənclərə ümumbeşəri dəyərləri,

həmin kadrların sayəsində artıq müstəqil bir dövlət kimi yaşamağa tam hazır idı.

Həm I, həm də II Qarabağ Müharibəsi zamanı dünyanın hər tərəfindən Azərbaycan həmrəyliyinin sədasi eşidildi. Müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar orduya dəstək məqsədi ilə yardım topladılar, illərdir xaricdə yaşayış gənclər cəbhəyə getmək üçün vətəne döndü, onlar dar gündə dövlətinin, ordu sunun yanında olduqlarını, həmrəy olduqlarını hiss etdirdilər. Xüsusi II Qarabağ Müharibəsi günlərində cəbhəyə yardım uğrunda bir-biri ilə yarışıdı gənclər, magistrallar yolların kənarında gecələdilər, orduya yardım göndərə bilmək üçün bütün mümkün vasitələrə əl atıldılar. Bu həmrəylik cəbhədə eşgərlərə ruh verdi, güc verdi, stimul verdi.

Dünyada sülhün bərqrər olması, bütün dünya xalqlarının dinc yaşaması üçün gənclərin həmrəyliyi lazımdır. Bütün dünya gəncləri birləşib həmrəylik göstərərsə, hər ölkədə sülh üçün təbliğat aparılsısa, dinc yaşamaq üçün cəhdərə göstərilsə, bəlkə bir gün dünya yaşanılacaq yerə çevrilər.

Lale Mehrali

Hüseyin Cavid yaratıcılığında ədalət axtarışı

Zamanın mizan-tərəzisinin pozulduğu, bütöv bir yaratıcı nəslin torpaq altına gömildiyü XX əsrin otuzuncu illəri bir çoxları kimi, Cavid əfəndinin də taleyinə yazılımışdır. O, mütefəkkir yazar kimi dərin məzmunlu yaratıcılığı ilə Azərbaycan ədəbiyatında milli məfkurənin və ədalətin təbliğatçısı idi. Zamanın gərdişində ədalətsizliliyin qurbanına çevrilsə də, ədalətdən heç zaman ol əkmədi və həqiqət axtarışını da daim yaratıcılığında ön planda saxladı. Üzərindən onillərlə zaman keçəsə də, bu axtarışlar hər birimizi düşündür.

Həqiqətdir ki, dahi Hüseyin Cavid Azərbaycan xalqına yenidən qaytaran, onun ədəbi-bədii ırsının araşdırılması, çapı haqqında tarixi sərəncamlar imzalayan Ulu Önder Heydər Əliyev olub. Hüseyin Cavidin 100 illiyinin qeyd olunması haqqında verilen qərar, onun qəbrinin uzaq Sibirdən tapılıb Vətənə köçürülməsi, eslinde, repressiyaya məruz qalmış türkçülükün xilası yönündə atılmış ən ədalətli addım idi. Yəni, ədalət ədalətə bərpə olundu! Sonralar Ulu Önder Hüseyin Cavidin qəbrini üzərində məqbərə ucaltdı, ev müzeyini açdı, 2002-ci ildə Hüseyin Cavidin 120 illiyi münasibətilə sərəncam imzaladı. Ulu Önder Heydər Əliyev deyirdi ki, Cavidin Şəkspirle müqayisə edirlər, amma mən qalsa, onu Höte ilə müqayisə edərdim. Ulu Önder Heydər Əliyev "Dünya romantizm poeziyası ilə qırılmaz tellərlə bağlı olan Hüseyin Cavid yaratıcılığı öz bədii-estetik qaynağını Azərbaycan mədəniyyətinin dərin qatlarından alır" – deyirdi.

Böyük mütəfəkkire dərin ehtiram olke rəhbəri cənab İlham Əliyev tərəfindən davam etdirildi. Cənab Prezident 2007-ci ildə Hüseyin Cavidin 125 illiyinin, 2012-ci ildə 130 illiyinin, 2017-ci ildə 135, 2022-ci ildə 140 illiyinin keçirilməsi haqqında sərəncamlar imzaladı. Hüseyin Cavid ırsının qayıdış Ulu Öndərdən başlayaraq dövlət səviyyəsində bu gün də yüksək şəkildə davam edir. Hüseyin Cavidə qayıdış bizim bir millet kimi zənginləşməyimiz üçün çox vacibdir. Çünkü Hüseyin Cavidə qayıdış uzaq Sibire sürgün olmuşdur, represiyalara məruz qalmış ədalətə qayıdış idi.

Böyük Cavidin Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində yeni yüksəlişi məhz Ulu Öndərin ehtiramı münasibətindən sonra başlıdı. O, Hüseyin Cavid yaratıcılığını gözəl bilirdi. Ulu Öndər həm də keyfiyyətinə, həm fəlsəfi mahiyyətinə, həm də vətəndaşlıq münasibətinə görə Cavid yaratıcılığının təbliğ olunmasını tövsiyə edirdi. Onun yubileylerinin keçirilməsi, əsərlərinin nəşri və s. Ulu Öndərin diqqəti nəticəsində reallaşdı.

Hüseyin Cavid repressiya dövrünün yegane yazarlarından ki, yaratıcılığının ali ideyası ilə şəxsiyyətinin bütövülüyü üst-üstə düşür. Xarakteri, mərdliyi, ədaləti, vicdanı ən çətin anda belə mənəvi müvəzinət kimi qoruyub saxlamaq keyfiyyəti böyük Cavidin min illər sonra da sevdirəcək. Cavidin ədəbiyyata gətirdiyi mövzular daim müasir qalacaq. Ədalətli düşüncə və məfkurə qaynağı Cavid ocağından köz götürdüyü üçün hər birimizin qəlbini daim işıqlandıracaq, yolumuzu aydınlaşdıracaq. Dünyanın yaranışı, insanın ali varlıq kimi Tanrı ruhu ilə mükafatlandırılması, yaxud da İblisin insana səcdə etməkdən boyun qaçırması, insan və onun nəfsi kimi düşüncələr, ədalət axtarışı Hüseyin Cavid yaratıcılığında da aparıcı mövzulardır. Hüseyin Cavid "Hübütü-Adəm" şeirində həyatın yaranmasını, Adəmin cənəndən qovulmasını belə ifade edirdi:

Nə bulun, qırkı-həqdən böylə sapdın?

Düşün! Naqış beşər, bir bax ne yadın!?

Bu gün qüdsiyətin olmaqla bərəhm,

Yazılq! Aldandin, ey biçarə Adəm!

Təessüf bəsər... Pək çox yanıldın,

Nədamet bəsər... Pək gec ayıldın.

Bəşəriyyətin, insanların günahının təməlində nəfsin dardığını və şeytanın hər zaman fürsət düşdükəcə insani öz nəfsine əsir edəcəyini ali ideya ilə catdırın en gözəl misralardır. Bəşəriyyətin yaranışı, insan, onun nəfsi ilə mübarizə, kamilliye çatmaq Cavidin yaratıcılıq kredosudur. "Mən məhəbbət və həqiqəti dərk etdim", – deyə Qurbanlı Şərifzadəyə yazdığı məktubdan göründüyü kimi, Cavid həm də bir irfan filosu kimi düşünürdü. Əsərlərindən görürük ki, türkçülük məfkurəsi ilə yanaşı, İblis uymamaq üçün əql, irade nümayiş etdirmək dünyada ədalətsizliyə qarşı mübarizə etmək böyük Cavidin daha dərindən düşündürüb. Külli-kai-natın harmoniyasının yalnız ədalət üzərində bərqrər olduğunu deyən Cavid çox böyük uzaqqorənliliklə gələcəkdəki savaşların ədalətsizlikdən töreyecəyini bildirdi.

Nədir bu xilqeti-bimərhəmət, bu pərdəli hikmet?

Bu zülme qarşı nolur bir də bir ədalət olaydı.

Tükəndi taqətü səbrim, ədalət! Ah, ədalət!

Nə öncə öyle səadət, nə böylə zillet olaydı.

Bəli, ədalətin itdiyi yerdə İblis taxt qurur, xaos İblisin toybayramına çevirilir. Ədəbiyyatımızın əfəndisi Hüseyin Cavid Şərqi müdrikliyini irfan ədəbiyyatı ilə birləşdirərək bize ərmə-

ğan edib. Tanrısına tapınan, inancı, ruhən daim yüksəlişi, kamilleşməyi qarşısına məqsəd qoyan böyük Cavid həm də oxucusuna ölüya təsiri bağışlayır. Onun günah və haqıqlarıların baş alb getdiyi bolşevik rejimdə "Şeyx Sənan"da deyildiyi kimi, öz mehrabı var ki, ora saf və təmiz düşüncəli, ədalətli olanlar daxil ola bilər:

Yaqlaşma dur çəkil ası!
Çünki Beytləhəram demək burası,

Daxil olmaq yasaqdır egyptarə!

Sən ki mehrəm deyilsin əsrarə!

Bu ideyalarla da o cəmiyyəti, bəşəriyyəti saflaşaraq yüksəlməye sesleyirdi. Hüseyin Cavid "Peyğəmbər" əsərində "Məhəbbətdir ən böyük dİN" – deyə cəmiyyətə, insanlara üvi hissətə aşayırdı. Şair bütün əsərlərində şeytani nəfse qalib gəlməyin yolunu kamilleşməkdə görürdü. İlahi eşqin Şeyx Sənanıdır, türkdür, milletine gərekli, bəşəriyyətə yüksəlş dərsində özü nümunə ola biləcək eşq yolcusudur, göylər şairidir.

Yüksəldilər İsa kibi,

İşgəncədən qurtuldular.

Ruhaşına röya kibi,

Kayboldular, kayboldular!

Yüksəldilər, yüksəldilər,

Cənnətdə rahət bulduklar.

Yüksəldilər, yüksəldilər,

Kayboldular, kayboldular!

Böyük Cavid Peyğəmbər mövzusuna müraciət etdi. Cavid 40 yaş ərəfəsində 40 yaşı Mehəmməd peyğəmberin ilahi tərəfindən peyğəmbər seçilməsi ilə İslam dininin, əreb dünyasının cəhalətdən qurtuluş və tərəqqi dövrünün başlanmasına qələmə aldı. Dahi ədib bu əsərdə həmin dövrün bəlli qanunlarının insanlığı məhvə doğru aparmasına münasibəti ni bildirir, həm də öz dövrünün problemlərini tarixi mövzuda qələmə alaraq yazdı:

Öylə bir əsər içindeyəm ki, cihan

Zülmü vəhşətlə qavrulub yaniyor.

Yüz çevirmiş də Tanrıdan insan,

Küfrü haq, cəhli mərifət sanıyor.

Peyğəmbərin əreb cəhalətine son qoymaq üçün qılınc və "Quran"la cəmiyyəti yenidən ədalətə qurmaq, qanunları yaratmaq və sülh bərqərər etmək məsələlərini Cavid tarix-dən müasirliyə qaytardı:

Kəsə hər kəs tökülen qan izini,

Qurtaran dahi odur yer üzünü.

Bu dünyanın xalisini toxuyarken həvəni naşicasına vur-san ilmələri doğrayar, yavaş vursan ilma alınmaz, naxış eyri olar. Bəs ne etmeli? Həve ədalət yaradan alətdir, gözəlliklər yalnız onunla yaranacaq. Əks halda, naxışız, yeni mənasız bir ömrə yaşamış olarıq. Karvanın da, sarvanın da, dayakının və yoluunu yüngülləşdirən insanın emməlidir, ədalətli həyat tərzidir. Hüseyin Cavidin ədalət ideyalarındakı yeganə düstur vicedanla həqiqətin cəmi, yəni vəhdəti idid. Ədalətsizlik o zaman olur, Şər Xeyire o zaman qalib gəlir ki, cəhalətin ən gözəl nümunəsi cahil insan ölümünü, Tanrıını unudur, firon iddiası ilə ölümsüz olduğunu inanır, nəfisi gözünü bağlayır, ədalətsizliyə susur, bax, onda xoas başlayar, haqıqlı baş alanda İblis insana aciz məxlüq kimi riş-xənd edir. XX əsrin əvvəllerində Hüseyin Cavidin "Topal Teymur" əsərinin finalını xatırlayaq:

"Yıldırım: Düşünək bir şey yoq. Əvət, sən qalıbsın. Lakin bu qələbə ədalətin qələbəsi deyil türk əqvamını deyil, yalnız fürsət bəlkəyən qomşu hökumətləri məmən etdi. (Aci bir köküs keçirdikdən sonra, çoq mütəəssir və siddətli). Ah, daha doğrusu, İslam aləmini başsız qoydu".

Hüseyin Cavidin "Qoca türkün vəsiyyəti" şeiri də məhz ədaləti təbliğ edirdi. Cavidin milli dəyərlərdən, kimlikdən uzaq düşməsi sebəbi kimi mənalandırılan "Uçurum" əsəri hər zaman bizi mənəvi itkilərdən qoruyaçaq. Şərqi müdrikliyindən, adət-ənənəsindən, köklü aile dəyerlərindən uzaq düşənlər üçün ağır itkinin nədən ibarət olmasının bu əsərdə şahidi olurq. Əsərdə deyilən: "O gün ki, İstanbul fransızlaşdır, türk gəncliyi uğuruma yaklaşdır" ifadəsi öz həqiqətinin gündək qoruyub saxlayır. Cəlalın Qərb sevdası onun aile faciəsinə, övlad itkisine səbəb olur. Götürçinin, türk anasının, Bosfora yuvarlanan körpə yavrusu, əslində, türk cəmiyyətinin milli mənəviyyatdan uzaqlaşaraq məhv olmaq təhlükəsi yaşıyan, gələcəyimizin ifadesidir. Mənəvi faciələr ruhun böhranına səbəb olur.

Cavid üçün Vətən təkcə Azərbaycan deyil, həm də bütün türkəlli xalqlar yaşıyan Turan elidir. 1918-ci ildə yazılan "İblis" əsərində İblisin töretdikləri pislənir, mühəribənin insanlara getirdiyi səfalet və itkilərdən söz açılır. Eləcə də "Kars və Olti etrafında səbəbsiz olaraq qətl və yağmalanan məzlumlara", "Hərb İlahi qarşısında", "Qaçqın", "Hərb və felakət" və s. poetik nümunələrdə Cavidin bütün bəşəriyyət üçün müharibə əleyhinə arzularını çatdırır:

Bir zamanlar şərəflü Turanın,

O cahan qəriyu qoqqanın,

Qəhrəman bərgüzida övladı,

Türklerin anlı, şanlı əcdadı,

Saldırı titrədirdi yer yüzünü,

Hökəm edər dirlədirdi hər sözünü.

Nə zaman kişnəsəydi türkün atı,

Kırıldırı bir ölkənin kanatı.

Hüseyin Cavid faktiki olaraq bütün türk dünyasının şairi idi. O elə bir dildə yazırı ki, həmin dili o zaman bütün türk xalqları başa düşürdü. Sərhədlərin ayrılmışından önceki Cavid dili bütün türkləri birləşdirən bir dil idi. Cavid ne isteyirdi? O bütün insanların xoşbəxtliyini, insanların məhəbbətini isteyirdi. Büyük Hüseyin Cavid bu heyatdan mərhemət yox, ədalət isteyirdi. Hüseyin Cavid təxminən 30 yaşılarında türk dünyasına vəsiyyət yazıb. O burada türkçülük, elm, din, ailə, böyükərə münasibət, yeni həyatımıza əhatə edən əxlaqı, siyasi, ideoloji kateqoriyaları əhatə edən hər bir məsələyə türk övladının necə ədalətə yanaşmalı olduğunu ortaya qoyub. Onun əsərlərində insan və Tanrı, insan və cəmiyyət, vətəndaş və dövlət münasibətləri öne qabardılır və əsas ideya kimi insan nəzəriyyəsi göstərilirdi.

Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin bir fikri var ki, qara qızıl kapitalını insan kapitalına çevirməliyik. Biz Cavid oxmadan, onu təbliğ etmədən bunu necə edə bilərik? Məhz kamil insanın necə olmasına Hüseyin Cavid çox gözəl şəkilərə göstərir. Biz bəzən ümumi sözlərimizlə deyirik ki, böyük sənətkarlar zaman və məkəna sığırırlar. Cavidin bədii zamanı sənsizdur. Hüseyin Cavid o mövzulara, zamanlara müraciət edir ki, həmin zamanlar bəşəriyyət tarixinin ən önemli xarakterik zamanlardır. Götürək, Iran və Turan haqqında "Səyavuş" əsərini. Doğrudur, Cavid Firdovsinin yazdığı kimi onları qarşılaşdırır, əksinə, bütöv görmək istəyir. İkinci böyük zaman peyğəmbərin zamanıdır. İslam dininin bərqərər olması Mehəmməd peyğəmbərin adı ilə bağlıdır ki, Hüseyin Cavid o zamanı "Peyğəmbər" əsərində əks etdirir. Bəşəriyyətin üçüncü böyük zamanını Cavid "Xəyyam" əsəri ilə diqqətə getirir. Yeni zaman isə Şərqdən Qərbə hərəkət edən və öz əbədiyyətini öz eli ilə yazan bir zamandır və bu, "Topal Teymur" əsəri ilə bərqərər oldu. Bir də həmişə bizim narahatlığımızın zamanı var, bolşevizm zamanı. Hüseyin Cavid "Knyaz" əsəri ilə o dövrün möhürü vurdu. Cavid bu böyük zamanlar içərisində olan bir sənətkardır. Bu zamanların bədii təfəkkürə siğışdırılmasının nə qədər çətin olduğu indi her kəsə bəlli olur. Çünkü o dövrələrin her biri haqqında yazmaq həmin dövrü bütün incəliklərinə qədər bilmək deməkdir. Ona görə də bu böyük zamanları Hüseyin Cavid ədəbiyyata gətirdi və bu möhtəşəmliyi ilə nəinki Azərbaycan, eləcə də dünya ədəbiyyatında özünə böyük heykəl qoydu.

Tükəndi taqətü səbrim, ədalət! Ah, ədalət! -deyirdi böyük Cavid XX yüzülliyin 37-ci illerində.

Qoy ədalət zəfər çələn!

43 il bundan önce verilmiş bu müsahibə Hüseyin Cavid yaratıcılığına böyük dəyər verən Ulu Öndər Heydər Əliyevin hələ sovetlər zamanı bütün məsələlərdə milli təsəssübəşliyini, xalqımızın milli varlığının qorunub saxlanması naminə apardığı ədalətli mübarizənin bariz nümunəsidir. Sovet ideologiyasının hökm sürdüyü bir dövrədə belə bir müsahibəsinin mətbuatda işq üzü görməsi Ulu Öndəri haqq-ədalət, halallıq uğ

Gənclik İnsan ömrünün ən gözəl, əvəzolunmaz çağı. Əgər bilsək ki, gənclik əldən gedəndən sonra arxasında düşüb axtaracaq, arayacaq, yenidən həyatımıza qaytarmağa çalışacağıq, ləp əvvəldən onun qədir-qiyəmətini bilərik. Çünkü gəncliyin nə qədər gözəl olduğunu onu yaşayarkən deyil, itirəndən sonra tam mənası ilə dərk edirik.

O vaxt dərk edirik ki, saçlarımız yavaş-ağrımağa başlayır. O ağlar bizi gənclikdən çox uzaqlara aparır. Nə qədər gözəl, təravətlə görünməyə çalışsaq da, saçların arasından boyanan ağlar artıq başqa bir yolculuğa çıxdığımızdan xəber verir.

Gəncliyin gözəlliyyini, əvəzolunmazlığını o zaman dərk edirik ki, güzgü qarşısında gözlerimizin ətrafında kiçik qırışları görürük. O şüsha kimi dümdüz, hətta gülməsəyəndə belə heç bir qırış yaranmayan üzümüzdəki cizgiler bizə yeni bir yolun başlanğıcında oldumuzu söyləyir.

Gəncliyin əlimizdən uçmaqdə olduğunu o zaman anlayıraq ki, ümmüklidə əvvəlki görkəmimizdən əsər-əlamət qalmır. Bu zaman nə etsək də gənclik dövrümüzün bir anını bele geri getirə bilmirik. Üzümüzdəki qırışlar get-gedə daha da dərinleşir. Saçlarımız gündən-günə daha çox ağrımağa başlayır. Bəzənib-düzənəndə, geyinib-keçinəndə atriq gənclikdə göründüyüümüz qədər şüx ve gözel görünmürük.

İller gəncliyimizdən ötürü iller gəncliyimizi bizdən qoparırlar. İller həm de gözəlliymizi ve yaraşımızı bizdən alırlar. Lakin fərqində olmuruq, düşünsürük ki, elə həmişə bele görünəcəyik. Bu gözəlliyi, yaraşığı kim əlimizdən ala bilər ki? Bu, bizə məxsusdur. Bunu Yaradan verib bize, bizim də olacaqdır. Lakin iller axı bunu demir, iller başqa söz söyləyir və söylədiklərinin hər birini həyət bize yaşıdır.

Qədrini bil, yoxsa çox axtaracaqsan...

Elə ki, gəncliyin son akordlarını dinləyirik, bundan sonra başlayıraq yavaş-yavaş yaşılanmağa. Hələ də gənclikdən əlimizi üzümüzük. Düşünürük ki, yox, o, əlimizdən hara gedə bilər ki?.. Lakin gedir, həm də süretle gedir. Getdikcə də zerbələrini vurur. Biz anlayanda ki, yox, ta o gənclikdən heç ne qalmayıb, başlayıraq onu yenidən axtarmağa. Bunun üçün axtarışlar edirik, nələrə əl atırıq, nə əziyyətlər çəkirik, zəhmət sərf edirik, lakin gəncliyi daha heç yerdə tapa bilmirik.

Yaşlanırıq Gəncliyin son nişanələrini itiririk. İtirdikcə də ən dəyərli nəyisə itiridiyimizi hiss edirik. Deyirlər, adam nəyisə itirəndə, ölenədək gözü onu axtarır. Bax, bir də gənclik belədir. Baxırsan ki, yaş ötüb, olub 50-60, sən hələ də onu-gəncliyi axtarırsan. Gözlerin hər yerdə onu gəzir. Fotoları

tökürsən qarşına, başlayırsan onlarla danışmağa. Kimlərə o şəkilləri göstərmək gəncliyini göstərmək istəyirsən. Sənin də gənclikdə gözəl və yaraşlı olduğunu sübut etmek, hamının bilməsini isteyirsən

Lakin bunlar da keçicidir. Andır, anlar isə keçir, gedir. Sənsə olduğun yerdesən. Daha gənc deyilsən, yaşılanmaqdəsan. Bax bu an ürəklər sızlayırlar. Düşünürsen ki, ah, nə tez ötüb getdi gəncliyim. Kaşki bir dənə dənərdim o çağlara. Kaşki yenidən gənc olardım. Kaşki o illerin birçə anını geri qaytarabilərdim.

Təəssüf ki, mümkün deyil. Gənclik getmişdir, yerinə yaşlılıq gelmişdir. Ta sənin yol yoldaşın təravət deyil, soluxmuş üz, qırışlı əllərdir. Nə qədər çalşan da, şüx qamət deyil, o sürətli addımlar deyil, əyilmiş qamətinle yavaşıyan addımlardır. Sənin

yololdaşın günəşin zərrin şəfəqlərində parıldayan saçlar deyil, yıpranmış, ağarmış, daha parlamayan saçlardır.

Bəs ürəklər Beli, tek ürəyin gəncliyini biziñ qoparmaga heç bir qüvvənin gücü çatır. İçimzdə, köksümüzdə bəlkə də o da qocalı, bilmirəm kiçiliymi deyim, yaşılanma səbəbindən formasını itirirmi deyim, lakin istekləri, həyata baxışı, deyismir. O, gənclik duyğuları ilə yaşayın və bu duyğuları hər an insana anladan tək olanımızdır, ürək Bəlkə elə buna görə deyirlər ki, ürək qocalmır. Qocalmır, bəli. Gənclikdən bize qalan tək ürəyimizdir. Bəlkə də tək ürək qocalmır ki, gəncliyi hər an insana anlada. Nə qədər gözəl bir dövrün əldən getdiyini hər an xatırlada və deyə ki, insan övladı, nə üçün qədrini bilmədin gəncliyin. Beli, elə bu səbəbdən ürəyin qocalmamasına hökm verilib, inanın

Beləcə, həyatda qiymətini biləcəyimiz, borclu olacağımız çox şeylər var. Gənclik də onlardan biridir. Gözəlliyyimiz, yaraşığımız ilə birlikdə fəal, aktiv iş həyatımız da gəncliklə bağlıdır. Dünyaya övlad bəxş etməyimiz, onu böyük səbələ böyütməyim də gəncliyin bəxşisidir. Ev qurmaq, ev sahibi olmaq da gəncliyin erməganıdır. Sözün heqiqi mənasında, bütün gözel görünən hər şey gənclikdədir. Yaşayarkən qədrini bilmədiyimiz, sonra çıraq işığında axtardığımız gənclik

Qədrini bilin gəncliyinizin, əziz gənclər. Çünkü insan övladına verilən ömrün dörd fəslinin ən gözəli gənclikdir. Gənclik baharlıdır, yazdır. Çiçəkləri, rayihəsi ilə gözəldir. Rəngləri, rəngarəngliyi ilə gözəldir.

Demirik ki, uşaqlıq, qocalıq çağları yaxşı deyil. Onların da özünəməxsusluqları var. Biz uşaq olmasaq, gəncləşə bilərikmi? Gənc olmasaq, yaşılaşa, nənə-baba ola bilərikmi? Nəvə sevgisini, şirinliyini yaşaya bilərikmi? Ağ saçlar, ağ saçlar deyirik, yaşılanmasaq, o müdrikliyi yaşaya bilərikmi? Bütün fəsillər kimi, insan ömrünün də bütün çağları gözəldir. Lakin gəlin etiraf edək ki, gənclik onların ən gözəli və əvəzolumazdır.

Mətanət Məmmədova

Bakıda, ADA Universitetində «Orta Dəhliz boyunca: geosiyasət, təhlükəsizlik və iqtisadiyyat» mövzusunda keçirilən beynəlxalq konfransda geostrateji əhəmiyyətə malik Azərbaycanın nəqliyyat infrastrukturunun beynəlxalq əhəmiyyətindən ətraflı bəhs edən Prezident İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, 44 gün davam edən İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra işğaldan azad edilmiş ərazilərdə geniş miqyasda həyata keçirilən yol-nəqliyyat infrastrukturunu beynəlxalq əhəmiyyətli layihələrin, o cümlədən Zəngəzur dəhlizinin bərpasını aktualaşdırıldı: «Bu günün mövzusu Orta Dəhliz məsələsinə həsr olunub.

Lakin mən bu konfransın necə adlandırılacağını gördükde, - «geosiyasət, təhlükəsizlik və iqtisadiyyat» - bildim ki, bu nöqtəyi-nəzərdən mövzunun əhatəliliyi daha geniş olacaq və bu da təbiidir» sözləri ile dünyadan nəqliyyat xəritəsini dəyişdirəcək Orta Dəhliz kimi irimiqyaslı layihənin region ölkələrinə faydası ilə bağlı proqnozları da diqqətə çatdırıldı. Tebii ki, istənilən geniş-miqyaslı layihələrin icrası üçün önemli şərt sabitlikdir. Azərbaycan bölgədə yaratdığı reallıqlarla regional sabitlik təmin edilib. Fikrini «Çünki güclü iqtisadiyyat, siyasi, iqtisadi sabitlik və hökumət siyasetimizin proqnozlaşdırılması - bütün bu amillər körpüllerin və mümkün qədər çox ölkə ilə yaranmışdır.

mış, ən müasir, rahat şəraitə olan geniş-tutulu avtobuslar ölkə vətəndaşlarının istifadəsinə verilmişdir. Bakı şəhərində bir çox böyük layihələr icra edilmiş, yeni metro stansiyaları istifadəye verilmiş, yol qovşaqları, tunellər, körpüllər, genişzolaqlı yeni yollar inşa edilmişdir. Kənd və şəhərlərə rəsəd yolların salınması ilə sərhədlərimizi müasir avtomagistrallarla birləşdirmək imkanları yaranmışdır.

Ölkə ərazisindən keçən beynəlxalq nəqliyyat dəhlizləri müasir tələblərə uyğun inşa olunmuşdur. Yerləşdiyi coğrafi ərazisindən görə yaranmış bir reallıq artıq təsdiqlənib: Bu gün Avrasiyanın nəqliyyat xəritəsini Azerbaycansız, onun nəqliyyat infrastrukturunu

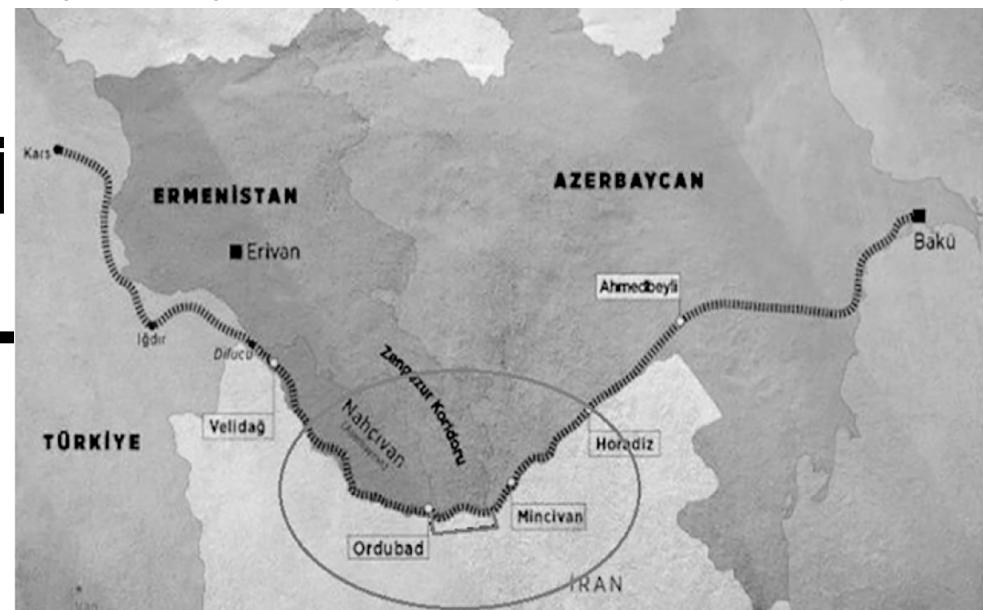
meşguldurlar. Yenə də Azərbaycana qarşı müxtəlif dairələrdə çirkin kampaniyaların aparılması rəvac veriblər. Bunun neticəsində faktiki olaraq bu günə qədər Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi - Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə bizim ən qısa və ən rahat bağlantımız yoxdur» söyləyən Prezident İlham Əliyevin vurğuladığı kimi artıq birinci körpü Zəngilan rayonu ərazisində inşa edilir. Beləliklə, Ermənistan bundan sonra da dalan ölkə kimi labirintdə qalacaq və onların tranzit ölkəyə əvvilərə arzuları elə xəyal olacaq. İtirən isə yenə də Ermənistan olacaq.

«Azərbaycandan Azərbaycana manəsiz keçid olmalıdır. Heç bir yoxlamadan keçmədən, heç bir manə ilə üzəşmədən Azərbaycandan Azərbaycana rahat və azad keçid olmalıdır. Bu, bizim tələbimizdir və nəzərə alsaq ki, Qərbi Zəngəzuru sovet hakimiyəti bizim əlimizdən 1920-ci ilin noyabrında alıb və Azərbaycan xalqına qarşı cinayət törədib, bu, birinci və sonuncu cinayət deyildi. İkincisi, ondan sonra ardıcılıqlı əgər getsek, cinayət dirnaqarası «Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti»nin

yükleri Ağ dəniz istiqamətinə, Avropaya, Türkiyəyə daşınır. Ehtiyac nəzərə alınaraq bu yolu aşırma qabiliyyəti Azərbaycanın vəsaiti hesabına genişləndirildi və daşma qabiliyyəti 5 milyon ton aq təqdis edildi.

Reabilitasiyası və müasirləşməsi, daşınma imkanlarının və qatarların sürətinin artırılması istiqamətində görülən işlər arasında böyük əhəmiyyətə malik Sumqayıt-Yalama dəmir yolu tikintisi artıq 80 faiz seviyyəsində təmin edilib və yaxın zamanlarda tam istifadəyə veriləcək. Ələt-Astara yolu tikintisi genişləndirilməsi də gündəlikdədir.

Təkcə paytaxtimizin deyil, rayonların, kənddarası yolların inşası və bərpası da gündəmdədir. Respublikamızın şəhərləri arasında bağlandıları təmin etmək üçün bir neçə yeni qatar istiqaməti müəyyənləşdirilib. Ölkəmizi qərbdə sərhədini şimal-qərbdə sərhədi ilə birləşdirən Bakı-Qəbələ, Bakı-Balakən, Bakı-Ağstafa dəmir yollarının fəaliyyəti bərpa olunub. Bakı, Naxçıvan, Gəncə və Lənkəran hava limanları yeniden qurulub. Qəbələ, Zaqatala, Füzuli və Zəngilan hava limanları istifadəyə verilib.

Azərbaycan ərazisində yaradılması iddiya sözləri ilə Ermənistana tarixi gerçeklikləri bir dəfə xatırladın cənab İlham Əliyev daşnaklarının töredikləri digər cinayətlərin de unudulmadığını bildirir.

Müşavirədə beynəlxalq əhəmiyyətli layihələr kimi, ölkədaxili nəqliyyat infrastrukturunu ilə bağlı proqnozlar da diqqətə çatdırıldı. Son 20 ildə Azərbaycanda nəqliyyatla bağlı görülmüş işlərdən söz açıldı. Bildirildi ki, həmin müddədə Azərbaycanda 21 min kilometr avtomobil yolu inşa və təmir edilib. 335 körpü və yol ötürücsü, 45 tunel, 163 yerüstü və yeraltı keçid tikilib. 1500 kilometrənə over 2000 kilometr yol inşa, 1800 kilometr yol təmir edilib, yeni qatarlar ve vagonlar alınıb, məsafəsi 90 kilometrənə over olan Abşeron dairəvi xətti istifadəyə verilib. Eməni lobbisinin təsir göstərdiyi Amerika Birleşmiş Ştatlarının etirazına baxmayaraq Azərbaycanın təşəbbüsü ilə Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu tikilərək istifadəyə verilib.

«Çünki hesab edildi ki, bu layihə Ermənistani kənardan qoyur. Buna görə ovaxtı Gürcüstan rəhbərliyinə Amerika dövləti tərəfindən çox ciddi təzyiq göstərmişdi ki, Gürcüstan buna razılıq verməsin. Biz bir neçə il Gürcüstan tərəfi ilə danışıqlar aparmışdıq və nəhayət razılığa gələ bildik. O cümlədən mən şəxşən Amerika dövlətinin yüksəkvəzifli nümayəndləri ilə bu məsələni dəfələrlə müzakire etmişdim və bildirmişdim ki, onlar bize manə töretdərəklər. Bu, bizim üçün strateji layihədir və gələcəkdə bu layihədən digər ölkələr, o cümlədən onların müttəfiqləri də faydalanaçaq. Həyat göstərdi ki, hər zaman olduğu kimi, biz haqlı idik» sözləri ilə tarixə ekskurs edən Prezident İlham Əliyevin vurğuladığı kimi, hazırda Amerikanın Avropadakı müttəfiqləri Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, yüklerin Mərkəzi Asiyadan Avropaya və əks istiqamətə daşınmasına da böyük maraq göstərirler. Beləliklə, beynəlxalq əhəmiyyətli bu yolu açılması ilə müxtəlif ölkələrin

Doqquzuncu beynəlxalq hava limanı bu il Laçında istifadəyə veriləcək. Ölkəmizə gələn turistlərin artım sayı nəzərə alınaraq Heydər Əliyev Beynelxalq Aeroportunda yeni terminal kompleksinin inşası nəzərdə tutulur. Hazırda Ələtdə yüksəkbulletmə limanının 1 milyon ton olacaq terminalı inşa edilir. Son illər ərzində vacib layihələrdən biri də yeni Dəniz Ticarət Limanının inşasıdır. Limanın birinci fazasının yüksəkroma qabiliyyəti 25 milyon ton nəzərdə tutulur. Paytaxt sakinlərinin daha çox istifadə etdiyi metroların tikintisə də diqqət artırılıb. 2008-ci ildən bu güne qədər metronun yeddi yeni stansiyası tikilib. Qəbul edilecek Dövlət Programında daha 10 metro stansiyasının tikintisi nəzərdə tutulur. Əhəmiyyətli gələn terminal kompleksinin inşası üçün 266 yeni nəsil metro vagonu alınıb və bu proses davam etdirilir. Paytaxt sakinlərinə xidmet məqsədilə elektriklə işləyən 161 avtobus getirilib. Gəmiqayırma zavodu da son illər ərzində inşa edilib. Hazırda tam güc ilə işləyən Gəmiqayırma zavodunda altı müxtəliflərə gəmi inşa edilir. Paralel olaraq, ölkəmizən Qara dənizdəki fəaliyyəti də yeni seviyyəyə uyuşdırılır. Vaxtılıq Azərbaycanın Xəzər Gəmiçiliyinə mənsub olan kiçikhäcmli gəmilər orada işləyirdi. Hazırda yükötürmə qabiliyyəti 100 min ton olan dörd «Aframax» tipli tankerdən istifadə olunur.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə də yənə nəqliyyat layihələrinə diqqət artırılır. Bu gündək 44 avtomobil yolu, 16 viaduk nəzərdə tutulub. Bunnerdən 28 tunel, 392 körpü və 9 viadukun tikintisi tamamlanmışdır. Horadiz-Ağbənd dəmir yolu 60, Bərdə-Ağdam dəmir yolu 94 faizi inşa edilib. Beləliklə, Azərbaycanın Cənubi Qafqazdan başlanan, uğurlarımızı beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırıyan yollarımızın qarşısında yanmış «yaşıl işıq»ların sayı artmaqdadır.

Xuraman İsmayılovqızı

Zəngəzur dəhlizi - geosiyasi əhəmiyyət kəsb edən layihə

Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə nəqliyyat məsələlərinə həsr olunmuş müşavirədə uzaqları yaxınlaşdırın beynəlxalq nəqliyyat layihələri ilə bağlı proqnozlar açıqlandı

daha yaxın münasibətlərin qurulması ilə yanaşı, bugünkü reallığa gətirib çıxarıb. Buna görə siyasi sabitlik, təhlükəsizlik, iqtisadiyyat - bütün bu amillər çox vacibdir» sözləri ilə açıqlayan dövlət başçımız onu da vurğulamışdı ki, açıq dənizə, okeanlara çıxışlı olmayan Azərbaycan qlobal nəqliyyat layihələrinin reallaşmasında daha çox maraqlıdır. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu reallaşdırmaqla bölgə dövlətləri üçün əhəmiyyətli infrastruktur formalaşdırın rəsmi Bakı üçün Şimal-Cənub, Şərqi-Qərb dəhlizi kimi digər nəqliyyat layihələri də önemlidir.

Tecrübədən də aydınlaşdır ki, yol olmayan yerdə inkişaf da yoxdur. Bu baxımdan son 20 ildə böyük diqqət göstərilən yol-nəqliyyat infrastrukturunu daim diqqət mərkəzindədir. Ölkə daxilində sərnişin və yük daşımalarının daha sürətli və təhlükəsiz daşımalarının həyata keçirilməsinə diqqətə yanaşan Azərbaycan beynəlxalq layihələrin icrasına da əlverişli şərait yaradır. Son illərdə ölkə daxilində 335 körpü və yolötürçüsünün inşası da əhəmiyyətli addımdır. Reallaşan layihələr hesabına infrastruktur obyektləri, xüsusilə dağlıq ərazilərdə və çətin relyefli bölgələrdə yol hərəkəti asanlaşmışdır. Körpüler və yolötürçüləri vasitesilə çətin keçilən yerlərdə nəqliyyatın təchizatı təmin olunmuş, qəza və təhlükələr minimuma endirilmişdir. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu kimi Bakı Dəniz Limanı da beynəlxalq əhəmiyyətli infrastruktur kimi maraqlı doğurur. Nəqliyyatın inkişafına göstərilən diqqət yüksək məsələlərinin səmərəliyini artırmaqla qarşılaşlı əlaqələrin inkişafını sürətləndirir.

Yanvarın 28-də Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə nəqliyyat məsələlərinə həsr olunmuş müşavirədə görülən işlərlə bağlı hesabatlar dinləndi, proqnozlar açıqlandı. Paytaxt sakinlərinin və sürücülərin narahat edən tixacların aradan qaldırılması yolları müzakirə olundu. Son 30 ildə 10 milyonu ötən paytaxtimizin artan əhalisinə göstəriplen nəqliyyat xidmətinin seviyyəsinin daha da yüksəldilməsi üçün həlli vacib məsələləre aydınlıq gətirildi.

Qeyd olunduğu kimi, son illərdə ölkəmizdə əhəmiyyətli nəqliyyat xidmətinin seviyyəsinin dəyişməsi xeyli yüksəlmış, yeni yollar çəkil-

Rusiyalı ekspert: Qərb Ermənistəni özünün Qafqazdakı "Troya atı"na çevirmək istəyir

"Bundan yalnız Ermənistən özü zərər çəkəcək"

Xəzər Strateji Araşdırımlar İnstitutunun (Rusiya) baş direktoru, "Milli müdafiə" jurnalının baş redaktoru İgor Korotçenko "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində Azərbaycan ve Ermənistən liderləri arasında sülh müqaviləsi və sənədin bağlanması istiqamətində irəliliyişin və bununla bağlı görüşlərin olmamasından danışır. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- Azərbaycan ve Ermənistən liderləri sonuncu dəfə ötən ilin oktyabrında Kazanda keçirilən BRICS sammitində sülh sazişi üzrə danışqlar aparıblar. Həmin ay İstanbulda iki ölkənin xarici işlər nazirlərinin görüşü baş tutdu. Bir neçə gün əvvəl Davosda keçirilən Dünya İqtisadi Forumunda liderlərin görüşü üçün fürsət var idi, lakin bu baş vermədi. Görüşlərin olmaması və sülh sazişi üzrə danışqlarda irəliliyişin əldə olunmamasının səbəbi nədir?

- Ermənistən hazırda Qərble feal şəkildə strateji tərəfdəşliq münasibətləri qurur və belə bir şəraitdə Paşinyan açıq şəkildə gözləyir ki, sülh müqaviləsinin imzalanması hələlik gecikdirsin, eyni zamanda ordusunu yenidən silahlandırır, müxtəlif hərbi və hərbi-texniki müqavilələr bağlayır. Bundan başqa, İrəvanın yaxın vaxtlarda Ermənistəndə ölkənin Al-ye qəbul məsəlesi ilə bağlı referendum keçirmək niyyətində olduğu da göz qabağındadır. Ermənistən baş naziri də ABŞ-in yeni administrasiyasının Cənubi Qafqazla bağlı mövqeyini necə və hansı formada bildirəcəyini gözləyir. Bu şərtlər daxilində erməni diplomatiyası sənədi imzalamamaq tələsmir.

Bundan başqa, İrəvan onu da nəzərə alır ki, hazırda Bakıda erməni separatçı Karabağ rejiminin keçmiş rəhbərlərinin məhkəməsi gedir. Görünən odur ki, Ermənistən sülh müqaviləsi bağlamaq üçün bütün imkanlara malik olsa da, buna baxmayaraq, prosesi dayandırmağa çalışır.

Qərbdə Ermənistən ordusuna yeni keyfiyyət vermək isteyirlər. Bu niyə edilir? Azərbaycanı şantaj etmək üçün, cünki Azərbaycan ərazisində mühüm neqliyyat-logistika kommunikasiyaları keçir və neft-qaz layihələri fəaliyyət göstərir.

ABŞ və digər Qərb ölkəleri Ermənistən ordusunda islahatlar aparmaqla, onu NATO standartlarına uyğunlaşdırmaqla məşğuldurlar. Baydenin dövründə İrəvanın Vaşinqtonla hərbi və hərbi-texniki əlaqələri fəal şəkildə inkişaf edib. Paralel olaraq bu proses Avropa İttifaqı, xüsusən də Fransa tərəfindən dəstəklənib. Ermənistən Xarici Keşfiyyat Xidməti ilə MI6, DGSE və CIA arasında keşfiyyat məlumatlarının mübadiləsinə dair müqavilə imzalanıb.

Ermənistən artıq yol ayrıncında deyil, öz programı

üzrə məqsəd və vəzifələrinin, deməli, öhdəliklərinin strateji yenidenqurulması mərhələsindədir. Azərbaycan da sülh sazişinin imzalanması üçün Ermənistən Bakının iki esas şərtini yerine yetirməsini gözleyir: Azərbaycana qarşı ərazi iddialarını istisna etmək üçün Konstitusiyanın dəyişdirilməsi və ATƏT-in Minsk Qrupunun hüquqi ləğvini razılıq.

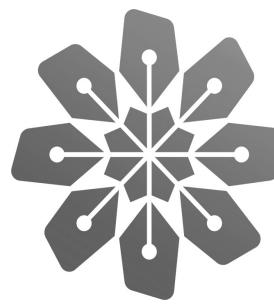
Azərbaycan və Ermənistən eyni vaxtda serhədin delimitasiyası və demarkasiyası prosesinin ikinci mərhelesi barədə razılığa gəlsələr də, görüşlərin olmaması bu səbəbdəndir. Bu, təbii ki, müsbət razılışmadır.

Maraqlı fakt, təbii ki, Paşinyanın rəsmi şəkildə ATƏT-in Minsk Qrupunun ləğv edilməsi ilə razılığını deməsidir. Amma bu, hələ də İrəvanın Bakının sülh müqaviləsinin imzalanması şərtləri ilə bağlı lengitmə taktikasına haqq qazandırırmır.

Eyni zamanda, İrəvan informasiya və siyasi sahədə Azərbaycanı ittiham etmək nöqtəyi-nəzərindən çalışır ki, guya Bakı sülh müqaviləsi imzalamamaqda ayaqlarını süründürür. Bu yaxılarda Ermənistən rəhbərliyi bəyan edib ki, Bakıya sülh müqaviləsinin iki bəndi, üçüncü dövlətlərin sərhəddə olması və məhkəmələrdə qarşılıqlı iddialardan imtina ilə bağlı teklif göndərib.

Ermənistən Azərbaycana qarşı informasiya və hibrid müharibəsinə davam etdirir. Yerevan bunun üçün müxtəlif bəyənşalxalq platformalardan istifadə edir.

Ermənistən baş nazirinin

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkışafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkışafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

ni təsdiqləyib. Al Cənubi Qafqaz üzərində nəzarəti saxlamağa çalışır?

- Al-nin Ermənistən-Azərbaycan sərhədindəki missiya-si siyasi və keşfiyyat vasitəsidir. Bir tərəfdən siyasi təxribatlarla məşğuldur, digər tərəfdən isə tam şəkildə keşfiyyat işləri aparır. Bunlar diplomat deyil, diplomatik pərde altında olan keşfiyyat agentləridir. Qərbin məqsədi Ermənistən Cənubi Qafqazda özünün troya atına çevirmək və ondan İran, Azərbaycan və Rusiyani təxribata çəkmək üçün istifadə etməkdir. Ermənistən hakim elitarası Qərbe nə üçün lazımdır

- Göründüyü kimi, Ermənistən baş naziri ölkənin Al-ye daxil olması ilə bağlı referandumun mümkün qədər tez keçirilməsini istəyir. Ötən həftə Ermənistən parlamentinin ekspert qrupu sənəddə çoxlu sayıda qeyri-dəqiqlik və uyğunsuzluqları tanımasına baxmayaraq, müvafiq qanun layihəsi parlament komissiyası tərəfindən təsdiqlənib.

- Ermənistən Avropa İttifaqına daxil olmaq üçün en azı Türkiye qədər gözləyəcək. O qədər illərdən sonra bir dövlət olaraq qalırsa.

- Rusiya baş nazirinin müavini Aleksey Overçuk bu həftə bir daha bəyan etdi ki, İrəvanın Al

olduguunu anlayır.

- Son vaxtlar Paşinyan belə bir fikir irəli sürməyə çalışır ki, Ermənistən əslində balanslaşdırılmış xarici siyaset aparır və guya o, Rusiya ilə, ABŞ-ı, Al ilə, ümumiyyətlə, hamı ilə dost olmaq isteyir.

- Paşinyan çoxşaxəli kimi çıxış edib hər tərəfdən bonuslar almaq isteyir. Bu, eyni zamanda hiyələrlik və həyəszliyidir.

Ermənistən baş naziri Rusiya ilə bağlı hansısa ölümcul siyasi səhəvə yol verəsə, nə elədə edəcəyini heablamlıdır. Əger dostsanlı, dəstək alacaqsan, əger kiminse arxasında pəncələrinizi itiləyirsinizsə, o zaman sizə qarşı münsəb fərqli olacaq. O cümlədən, ola bilsin, iqtisadi cavab tədbirlərinin qəbulu. Rusyanın kifayət qədər geniş təsir arsenali var. Eyni zamanda, Moskva Ermənistəni özündən uzaqlaşdırmaq üçün hər şeyi edir.

ile yaxınlaşması Ermənistən Al-dən çıxması demək olacaq, cünki bu, Avrasiya İqtisadi İttifaqının digər ölkələrinə də ziyan vuracaq...

- Hazırda bu xəbərdarlıqlar cavab olaraq Paşinyanın davranışını məşhur misra ilə xarakterizə etmək olar: "Pişik Vaska qulaq asır və yeyir". Ermənistən baş naziri Al və Amerikanın "xama"ını yemək isteyir. Amma o, bilerəkdən bütün nəsihət və xəbərdarlıqlara məhəl qomyur. İndiki beynəlxalq siyasi vəziyyətdə Rusiya getdikcə sağlam pragmatizmə doğru irəliləyəcək.

"Qardaş" xalqlar haqqında mantralar artıq heç kəsi istiləşdirmir. Əger hansıa ölkənin siyasi elitarası Rusyanın mənafətinə xələl getirən hərəkətlər edirse, Rusiya Federasiyasına qarşı bu cür hərəkət etməyin yersiz olduğunu başa düşmək üçün cəzalandırılmalı və zərər onun özüne dəyməlidir.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

"Soyadın dəyişdirilməsi boşanma və mülk bölgüsü məsələlərinə heç bir təsir göstərmir"

“Nigahdan sonra qadının soyadını dəyişdirməsi hüquqi baxımdan məcburi deyil. Qadın öz soyadını həm dəyişə, həm də dəyişməyə bilər. Bu, tamamilə şəxsi bir qərardır və qadının istəyi ilə əlaqədardır”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında YYSİB-nin sədr müvənnini, Sosial və mənəvi məsələlər üzrə ekspert Ramal Əliyev deyib. Ramal Əliyev sözlərinə belə davam edib: “Qeyd etmək lazımdır ki, soyadın dəyişdirilməsi, gələcəkdə baş verəcək boşanma və ya mülk bölgüsü məsələlərinə heç bir təsir göstərmir. Bu cəhətdən, soyadın dəyişdirilməsi yalnız şəxsi seçimi eks etdirir, hüquqi müstəvidə isə hər hansı bir yüksək daşıyıcı deyil.

Bundan əlavə, soyadının dəyişdirilməsi, qadının ərinə olan sevgi və hörmətini göstərən bir göstərici kimi qiymətləndirilməmişdir. Bu, sosial bir ənənə olsa da, şəxsi seçimdən başqa bir şey deyil. Qadınların öz kimliklərini qorumaq və öz soyadlarını daşımaq haqqı var. Cəmiyyetimizin müsəlman bir cəmiyyət olduğunu nəzəre alaraq, İsləm dininin bu məsələyə yanaşmasını da nəzərdən keçirmək vacibdir. İsləmdə qadın və ərőz soyadlarını daşımaları və bu mövzuda hər hansı bir dəyişiklik qadağan edilmişdir.

EKSPERT DANIŞDI

Bu yanaşma, qadın və kişinin hüquqlarını qorumağa yönəlmüşdür və onların şəxsi şəxsiyyətlərini eks etdirir.

Men şəxsən 23 illik evlilik təcrübəsinə sahibəm və həyat yoldaşım öz soyadını dəyişirməyib. Bu məsələ barədə müsbət fikirdə deyiləm və soyadını dəyişdirmək israrı göstərən bəylərin yanaşmasını qəbul etmirəm. Bu cür təzyiqlər, şəxsi seçimlər və hüquqlara hörmətə yanaşılmadığının göstəricisidir. Evlilikdə əsas olan anlaysış, qarşılıqlı hörmət və anlaşmadır, yoxsa cəmiyyətin müəyyən etdiyi formal şəkər uyğunlaşmaq deyil”.

Ayşən

Ağcabədidə evdə əl qumbarası partlayıb, 5 nəfər ölüb

Ağcabədidə baş vermiş partlayışla bağlı cinayət işi başlanıb. SİA xəbər verir ki, bu barədə Baş Prokurorluq məlumat yayıb. Bildirilib ki, rayonunun Hindarx qəsəbəsində baş-

veren parlayış neticəsində 5 nəfər ölüb (onlardan 3-ü yetkinlik yaşına çatmayan şəxslər).

Faktla bağlı Ağcabədi rayon prokurorluğununda Cinayət Məcəlləsinin 124.2-ci (ehtiyatsızlıqdan iki və ya daha çox adam öldürmə) və 228.1-ci (qanunsuz olaraq döyüş sursatı, partlayıcı maddələr və qurğular əldə etmə, başqasına verme, satma, saxlama, daşma və ya gezdirmə) maddələri ilə cinayət işi başlanaraq ibtidai istintaq aparılır.

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşımı Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressinform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseynov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN
6 aylıq 79.20 AZN
1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı, təbrik və başsağlıqlarınızı dərc etməyə hazırlıq!

DİQQƏT: İnsanlar bu mallardan mütləq uzaq olmalıdır

“Problem müəyyən partiya mallarda olan problemlərdir. Lakin istehlakçı hüquqlarını qoruyan beynəlxalq təşkilat və o cümlədən onun Azərbaycandakı nümayəndəsi olaraq Azad İstehlakçılar Birliyi bildirir ki, ümumiyyətlə bütün partiyaların malların bu brend altında buraxılan malların hamısı istehlakçılar üçün zərərlidir və burada öyrəşdirən maddələr var”.

Amerikada olan məsələlər istehlakçılara zərərlə məsələlərdir və her ikisi qeyd etdiyim kimi müəyyən partiya mala aiddir.

Azad İstehlakçılar Birliyi olaraq biz deyirik ki, bütün partiyaları, həftə bəyənilən partiyalar insanlara zərərlidir. İnsanları bu mallardan mütləq və mütləq uzaq olmalıdır. Mən çox-çox təessüfle deyirəm ki, dünyada ən böyük ərazisi olan KFC Azərbaycandadır. Bu məni çox narahat edir. Ən böyük ərazini yer tutan KFC bugün dünya miqyaslı Azərbaycandadır”.

A. Veli

Ronaldodan rekord - 700-cü qələbə!

Portuqaliya milli-sinin və "Öl-Nəşr"ın futbolçusu Kristiano Ronaldo unikal nailiyyətə imza atıb. 39 yaşı həcumu buna Səudiyyə Ərəbistanı çempionatının 18-ci turunda "Öl-Raed"lə görüşdə iştirak etməklə nail olub. Söyügedən görüşdə "Öl-Nəşr" 2:1 hesabı ilə qalib gəlib. Komandanın qollarından 1-ni 45-ci dəqiqədə məhz Ronaldo vurub.

Bu görüş Kristianonun klub karyerasında 700-cü qələbəsi olub. Nəticədə o, tarixdə klub seviyyəsində 700 matçda qalib gələn ilk futbolçu adına yiyələnib.

**Baş redaktor:
Bəhrəz Quliyev**

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Səhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>

E-mail: ses@sia.az
“ƏLİNÇƏ” AZƏRBAYCAN XƏYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi ilə müəllifin mövqeyi üst-üstə düşməyə biler.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 2700